

Κανδίαν μετὰ στόλου ισχυροῦ καὶ στρατοῦ· ἀλλ' ἐπειδὴ κοινὸς ὑπάρχει κίνδυνος τοῦ νὰ σᾶς πληροφορήσω ἐγγράφως περὶ τοῦ ἀληθοῦς σκοποῦ τῆς ἐκστρατείας ταύτης, διέταξα τὸν φέροντα τὴν παροῦσαν γραμματέα μου νὰ σᾶς διακοινώσῃ τὰ πάντα προφορικῶς. Εἰσαχθέντος δὲ τοῦ γραμματέως εἰς τὸ ἐνδότερον τῆς σκηνῆς τοῦ Βεζύρη, ὅπου ἄλλος τῶν λόγων τοῦ μάρτυς δὲν ὑπῆρχεν εἰμὴ ἐγὼ καὶ μόνος, ἐλάλησεν οὗτος ὡς ἐξῆς ἐν ὀνόματι τοῦ ναυάρχου. Ἐκ πείρας ἀποχρώντως ἐπείσθημεν ὅτι οἱ Ἕνετοὶ ὑπῆρξαν ἀείποτε θανάσιμοι τῆς Γαλλίας ἐχθροὶ· ὅσκις πολέμοι ἐπέβαλον εἰς τὸ βασιλεῖόν μας, οἱ Ἕνετοὶ ἐράνησαν πάντοτε πρόθυμοι νὰ τοὺς βοηθήσωσι διὰ χρημάτων καὶ δι' ὀπλων· καὶ μολονότι αἱ μοχθηραὶ αὐτῶν συμβουλαὶ οὐδέποτε παρήγαγον ἅπαν τὸ παρ' αὐτῶν μελετώμενον κακόν, οὐδὲν ἤττον ἐπέχαιρον οὗτοι εἰς τὰς δυσκολίας τὰς ὁποίας μᾶς ἐπροξένουν. Ἀφ' ἑτέρου, ὅσκις συνέπεσε νὰ κινδυνεύσωσιν αὐτοὶ, δὲν ὑπάρχει πονηρία ἢ δὲν μετεχειρίσθησαν, ἵνα μᾶς καταπέσωσι νὰ τοὺς βοηθήσωμεν, νομίζοντες ὅτι θέλουσι μᾶς ἀπατήσῃ διὰ ματαίων διαβεβαιώσεων φιλικῆς ψευδοῦς. Τοιοῦτοτρόπως καὶ σήμερον, τὸν ἔσχατον κινδυνεύοντες κίνδυνον ἀπὸ τῶν ὀθωμανικῶν ὀπλων, ἐπεμψάν τοὺς πρέσβεις αὐτῶν πρὸς τὸν βασιλέα μας, ἀφοῦ ἐπεζήτησαν καὶ τὴν τοῦ Πάππα ὑπὲρ αὐτῶν μεσολάβησιν, καὶ, διὰ νὰ ἀποτρέψωσι τὸ ἐπιχειρούμενον εἰς αὐτοὺς δεινόν καὶ νὰ μᾶς προτρέψωσιν εἰς τὸ νὰ τοὺς βοηθήσωμεν, προέτειναν τὰς ἀκολουθοῦσας συμφωνίας· 1) ὅτι ἂν κατορθωθῇ μόνον νὰ διαλύσωσιν οἱ Τούρκοι τὴν πολιορκίαν τῆς Κανδίας, ἡ πόλις αὕτη θέλει παραδοθῆ εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ βασιλέως μας, διότι προτιμῶσι νὰ ἀνήκῃ εἰς αὐτὸν μᾶλλον ἢ εἰς τοὺς ἀπίστους· 2) ὅτι ἂν διὰ κοινῶν ἀγώνων κατορθωθῇ νὰ ἐξωσθῶσιν ἐντελῶς ἀπὸ τῆς νήσου Κρήτης, ἡ νήσος αὕτη θέλει εἰς ἡμισείας διανεμηθῆ μεταξὺ τῶν Ἕνετῶν καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας, ὅστις θέλει πρὸς τοὺς ἄλλοις λάβει καὶ τὴν πρωτεύουσαν. Ὁ μονάρχης μας ἀπεδέχθη κατὰ τὸ φαινόμενον τὴν συνθηκὴν ταύτην· ἀλλὰ σταθμίσας κατὰ τὸ δίκαιον τὰς ὑποχρεώσεις αὐτοῦ πρὸς τὴν ὀθωμανικὴν αὐλὴν, ἧς ἡ ἀμοιβαία φιλία ἐρείδεται ἐπὶ ἀκραδάντων βάσεων, καὶ πρὸς τοῦτοις θεωρήσας εὐλογον νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ τὴν παροῦσαν περίστασιν ἵνα τιμωρήσῃ τὸ ὄσκιον ἅμα καὶ ἄσφατον ἐκεῖνο ἔθνος, παρεσκευάσε στόλον ἵνα ἔλθῃ κατὰ τὸ φαινόμενον εἰς βοήθειαν τῆς Κανδίας· ἐνταυτῷ ὁμως διέταξε τὸν ναύαρχον, ἅμα γενόμενος κύριος τοῦ λιμένος, νὰ παραδώσῃ τὴν πόλιν εἰς τὸν μέγαν Βεζύρη καὶ νὰ πέμψῃ ὅλους τοὺς Ἕνετοὺς ὡς αἰχμαλώτους εἰς τὴν Γαλλίαν. Διότι ὁ βασιλεὺς, ἀρκούμενος εἰς τὸ μέγα καὶ ἀκμαῖον αὐτοῦ βασιλεῖον, δὲν ζητεῖ ν' ἀποκτήσῃ καὶ ἄλλας πῶρρω κειμένας χώρας, τῶν ὁποίων ἡ κατοχὴ δὲν ἔβλεπεν εἶναι ἄλλο ἀποτέλεσμα εἰμὴ νὰ κινήσῃ ἐχθρούς κατ' αὐτοῦ. Μὴν ἀνησυχεῖ λοιπὸν ὁ Βεζύρης διὰ τὴν ἀρίστην τοῦ στόλου μας· ὁ ναύαρχος γενόμενος ἅπαξ δεκτὸς εἰς τὴν πόλιν, ὅπερ ἐλπίζει νὰ ἐπιτύ-

χῃ ἅμα ἐμφανισθεῖς ἐνώπιον τοῦ λιμένος, θέλει ἀποκλύψῃ τὸν σκοπὸν δι' ὃν ἐρχεται καὶ θέλει ἐπιδείξῃ τὰς διαταγὰς τοῦ βασιλέως ὑπογεγραμμένας ἰδιοχείρως παρ' αὐτοῦ καὶ ὑπὸ τῆς σφραγίδος αὐτοῦ κεκυρωμένας. Ταῦτα εἶπεν ὁ γραμματεὺς.»

(* Ἐπεται τὸ τέλος.)

Η ΝΗΣΟΣ ΑΝΔΡΟΣ

καὶ οἱ ἐν αὐτῇ Δυνασταί (1207—1566).

(Συνέχ. ἴδε φυλλάδ. 244 καὶ 245.)

—000—

II. Πέτρος Ζένος δούξ τῆς Ἄνδρου.

1384—1427.

Ἦδη κατὰ τὴν ἐπὶ τοῦ θρόνου ἀνάβασίν του ὁ Φραγκίσκος Κρίσπος εἶχεν ἀπευθύνει τὰς προσπάθειάς του ἵνα κερδίσῃ διὰ τὰ σχέδιά του τὸν τότε Βαίλον τῆς Κύριπου (1384—1383) Ἀνδρέαν Ζένον, υἱὸν τοῦ Μάρκου, τοῦ ἐκ τῆς συνοικίας Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, διότι ἐγνώριζε κάλλιστα τὴν ἐπιρροὴν τὴν ὁποίαν ἔσκει οὗτος ὡς ἐκ τοῦ ἀξιωματοῦ του ἐν Ἑλλάδι. Προέτεινε δὲ αὐτῷ συνοικέσιον μεταξὺ τῆς θυγατρὸς του Πετρωνίλλας Κρίσπος καὶ τοῦ υἱοῦ ἐκείνου Πέτρου, ὅστις ἤτο ἤδη ἐνήλιξ, καὶ μέγιστα κατὰ τὸ 1378 εἶχε λάβει τὴν θέσιν του ἐντὸς τῆς μεγάλης Βουλῆς. Ἀλλὰ διὰ ν' ἀποφύγῃ δυσαρρεσκείας, ὁμοίως ἐκείνων αἰτινας ἔτυχόν ποτε εἰς τὸν προκατόχον του Βαρβολομαῖον Κυρίνην, συνερωμήθη τὸ συνοικέσιον ἔπειτα, κατὰ τὸ 1384, ἀφ' οὗ πρῶτον παρέδωκε τὸ ἀξίωμα του ὁ Ἀνδρέας Ζένος εἰς χεῖρας τοῦ προσωρινοῦ του διαδόχου Μαρίνου Σπορλάδου (1383—1384). Τὴν 20 Μαρτίου τοῦ ἰδίου ἔτους ὑπέσχετο ὁ δούξ Φραγκίσκος ἐν τῷ ἐπὶ τούτῳ συμβολαίῳ νὰ δώσῃ εἰς τὸν Πέτρον Ἀνδρέαν Ζένον τὴν θυγατέρα του Πετρωνίλλαν εἰς σύζυγον, καὶ εἰς προῖκα τὰς νήσους Ἄνδρον καὶ Σύρον, μετὰ τῶν δικαιωμάτων καὶ εἰσοδημάτων αὐτῶν κατὰ τοὺς νόμους τῆς Ρωμανίας, καὶ νὰ ἐγκαταστήσῃ αὐτὸν εἰς τὴν κτῆσιν τῶν· εἰάν δὲ τοῦτο δὲν ἤθελε λάβει χίωρον εἰρηνικῶς, ὅτι ἤτο ἔτοιμος νὰ δώσῃ αὐτῷ τὴν νήσον Νάξον μετὰ τῶν ἐν αὐτῇ πύργων καὶ εἰσοδημάτων, καὶ νὰ ἀνυψώσῃ αὐτὸν εἰς κυριάρχην πασῶν τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου Πελάγους διὰ 15 ὀλόκληρα ἔτη, ἐπιρροῦ λαττων ἐαυτῷ μόνος τὴν Μήλον καὶ Θήραν· εἰάν δὲ ἐκεῖνος μετὰ 5 ἔτη ἤθελε παραιτηθῆ ἀπὸ τῆς κατοχῆς αὐτῶν, τότε ὅτι ἤθελον πληρωθῆ αὐτῷ 5,000 δουκάτα ὡς ἀποζημίωσις. Αἱ τοσοῦτον εὐνοιαὶ αὐταὶ προτάσεις προσεἰλκυσαν τὸν Ζένον· ἄνευ κόπου κατώρθωσεν ὁ δούξ νὰ ἐκβάλῃ τὴν Μαρίαν Σανούδην ἀπὸ τὴν κτῆσιν τῆς Ἄνδρου, ὁ δὲ Πέτρος Ζένος τὴν ἀντικατέστησε πάραυτα ὡς δυναστὴς τῆς νήσου, καὶ ἐπεκυρώθη παρὰ τοῦ Κρίσπου τὴν 29

Ιανουαρίου 1385, ὅστις ἐπεξέτεινε τὰς προνομίας τοῦ Ζένου ἐπι περαιτέρω τὴν 2 Φεβρουαρίου, δώσας αὐτῷ καὶ 7,000 δουκάτα προίκα ἐκ τῶν χωρίων τῆς νήσου, ἀφ' οὗ οὗτος ἐξέτελεσε πλέον τὸν γάμον του μετὰ τῆς εἰς παιδικὴν ἐπι ηλικίαν εὐρισκομένης Πετρωνίλλας. Ὁ Ζένος ὑπεχρεώτο ἐξ ἑτέρου νὰ στέλλῃ κατ' ἔτος γύψας εἰς τὸ πλήρωμα τῶν δουκικῶν κατέργων, καθὼς καὶ νὰ ἀποδώσῃ τὴν νῆσον μετὰ τρία ἔτη, ἐὰν ἤθελε προσκληθῆ ἐπὶ τούτῳ παρὰ τοῦ Κρίσπου, ἐπὶ πληρωμῇ 5,000 δουκάτων· ἐὰν δὲ ἀπέθνησκεν αὐτὸς ἐντὸς τῆς προθεσμίας ταύτης, νὰ λαμβάνῃ ἡ Πετρωνίλλα Κρίσπη ἀπὸ τῶν ἐν Βενετία ὑποστατικῶν του 3,000 δουκάτα· ἐὰν δὲ ἤθελεν ἀποθάνῃ ἐκείνη πρότερον, νὰ μένῃ ὁ δοῦξ χροιάστης 300 δουκάτων εἰς αὐτόν. Ὑπὸ τοιοῦτους ὅρους καὶ μετὰ τὴν κατὰ παρένθεσιν ὁμολογίαν, ὅτι ὁ Ζένος θέλει πληρώσει 3,000 δουκάτα εἰς ἐτησίαις δόσεις ἀνά 400 πρὸς ὑπανδρεῖαν ἑτέραν τοῦ Κρίσπου θυγατρῆς, ἔδωκεν ὁ Φραγκίσκος Κρίσπος μετὰ τῆς συζύγου του Φωρρέντζας Σανούδης, κατὰ συμβουλήν καὶ κατ' ἐγκρίσιν τῶν περὶ αὐτοῦ βαρῶνων, εἰς τὸν Πέτρον Ζένον καὶ τὴν σύζυγόν του τὴν νῆσον Ἄνδρον ὡς δουκικὸν τιμάριον, προηγηθείσης τῆς ἐπὶ τούτῳ τιμαριωτικῆς ὁκομωσίας. Ὁ νέος τῆς νήσου δυνάστης ὁμολόγησε περαιτέρω, ὅτι θέλει εἶσθαι ὑπὸ κτῆμα ἐν τῷ μέλλοντι τοῦ υἱοῦ καὶ ἐπιδόξου διαδόχου τοῦ ἐπικυριάρχου του, Ἰακώβου Κρίσπου· οἱ πόδες Ἰαννούλης Β' Δε Κορώνια, δυνάστης τῆς Σίφνου, καὶ Ἰακώβου Γριμάνης, ἰδιοκτῆτης τῆς Ἀστυπάλαιας καὶ τῆς ἡμισείας νήσου Ἀμοργοῦ, ὑπέγραψαν ὡς μάρτυρες τὸ ἐπὶ τῇ τιμαριωτικῇ ταύτῃ κληρουχίᾳ πρωτόκολλον. Ἡ παρὰ νόμον αὐτῇ πράξις ἔκαμε νὰ ἀγανακτήσῃ ἡ Μαρία Σανούδη, ἥτις διὰ μαῶς εἶδεν ἑαυτὴν ἀποβληθεῖσαν τῆς ἰδιοκτησίας τῆς· διότι ὀλίγας ἡμέρας μετέπειτα ὁ Φραγκίσκος, ἐν ὀνόματι τῆς συζύγου του, παρέδωκεν εἰς τὸν γαμβρὸν του ἐπισήμως τὴν πραγματικὴν ἰδιοκτησίαν τῆς Ἄνδρου ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Κάτω Κάστρου τῆς νήσου, εἰς τὴν ὁποῖαν τελετὴν παρευρέθησαν ἐκτὸς ἄλλων τιμαριωτῶν καὶ τῶν ἐν ἀξιώμασιν ἐκκλησιαστικῶν, καὶ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Ἀντώνιος Δε Γενεβρέδα, τοῦ πάπα γενικὸς τοποτηρητῆς πρὸς τῇ πατριαρχίᾳ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἐκ τῶν ἐπισκόπων ὁ Ἄνδρου Βενέδικτος, καὶ Φίλιππος ὁ τῆς Κῆ. Ἐκ τῶν ἄλλων βαρῶνων τῆς νησιωτικῆς ἡγεμονίας μόνος ὁ δυνάστης τῆς Κύθνου Ἰαννούλης Δεῖ Γοτζαδίνι (*), ἐκ τινος καὶ σήμερον ἀκόμη ἀκμαζούσης οἰκογενείας τῆς Βονωνίας, ἔμεινε πιστὸς εἰς τὴν ἐκδιωχθεῖσαν δυνάστιν· τούτον ἔστειλεν ἐκείνη πρὸς τὸν ἀρπαγὰ τοῦ κτήματός της, ἀλλ' αἱ προσηλιαὶ τῆς ἔμειναν ἀτελεσφόρητοι· ὁ Φραγκίσκος ἐξεφράσθη ὅτι ἦτο ἔτοιμος νὰ τηρῇ ὡς θυγατέρα του ἢ τὴν Μαρίαν Σανούδην, καὶ ὅτι ἀκόμη ἀσμέ-

τως ἤθελε τῇ ἐπιστρέψῃ καὶ τὴν νῆσον Ἄνδρον ἐὰν ἦτο εἰς τὴν ἐξουσίαν του· ἀλλ' ἐπειδὴ ἤδη ὁ Ζένος ἔλαβε κατοχὴν τῆς νήσου, ὅτι τοῦτο κατὰ δυστυχίαν δὲν ἦτο δυνατόν νὰ πραγματοποιηθῆ. Μετὰ αὐτὴν ἀπόκρισιν ἐπέστρεψεν ὁ Ἰαννούλης εἰς Εὐβοίαν. Εἰς τὴν Μαρίαν δὲν ἔμενε λοιπὸν ἄλλο μέσον παρὰ νὰ ἀποταθῆ δι' ἀγωγῆς κατὰ τοῦ δουκὸς εἰς τὴν βενετικὴν δημοκρατίαν, ὥστε καὶ διὰ νὰ κάμῃ τοιαύτην ἀγωγὴν ἐδόθησαν κατάλληλοι ὁδοίγει εἰς τὸν Φίλιππον Σανούδον. Ὁ Πέτρος Ζένος εὐρίσκατο τότε ὡσαύτως εἰς Βενετίαν, ὅτε ὁ Φίλιππος παρουσίασε τὴν ἀγωγὴν του, ἀλλ' ἠτοιμάζετο ν' ἀναχωρήσῃ εἰς τὴν Κύπρον. Ἡ Γερουσία διέταξεν εὐθὺς τὴν 14 Μαΐου 1385, ἐπὶ προστίμῳ 1,000 δουκάτων, νὰ μὴ ἀφήσῃ τὴν πόλιν, ἔδωκε δὲ αὐτῷ πάλιν τὴν ἀδειαν τὴν 17 Ἰουλίου νὰ ἀναχωρήσῃ εὐθὺς μετὰ τὴν ἐνώπιον τῶν ἐπὶ τούτῳ ἀνακριτῶν (Ufficiali del catavere) γενομένην ἐξέτασιν. Συγχρόνως ἔγραψαν πρὸς τὸν Κρίσπον ἵνα ἀποδώσῃ τὴν νῆσον εἰς τὴν Μαρίαν, ἐπειδὴ δὲ δὲν ἐδόθη καμμία ἀπάντησις, ἀπέτειναν τὴν 22 Μαΐου 1385 γράμμα πρὸς αὐτόν διὰ τοῦ ὁποῖου ἐδηλοῦτο, ὅτι ἡ δημοκρατία δὲν ἤθελεν ἐγκαταλείπει τὴν ὑπὸ κτῆμα τῆς, ἀλλὰ μάλιστα ὅτι ἤθελε τὴν βοηθῆται μετὰ πάντα τρόπον πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ δικαιού της· ἐπειδὴ δὲ καὶ τοῦτο δὲν ἐτελεσφόρησεν, ἐξεδόθη τὴν 19 Νοεμβρίου 1386 ἡ κατὰ τοῦ Ζένου ἀπόφασις, διαλαμβάνουσα, ὅτι ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ὁ Πέτρος Ζένος ἐντὸς ἐνὸς ἔτους καὶ δύο μηνῶν δὲν ἤθελεν ἀφήσει τὴν Ἄνδρον, καὶ δὲν ἤθελε παραδώσει αὐτὴν τῇ Μαρίᾳ, νὰ καταδικασθῆ εἰς πρόστιμον 1,000 δουκάτων καὶ εἰρκτὴν ἐνὸς ἔτους. Τὴν 8 Ἰανουαρίου 1387 διεκοινώθη τῷ Ζένῳ ἡ ἀπόφασις, ἀλλὰ πρὸ τῆς ἐκτελέσεως ἀπέστειλεν ὁ Φραγκίσκος Κρίσπος τὸν ἐπίσκοπον Θήρας καὶ τὸν πιστὸν του Καταλάνον Δὸν Γυλιέρμο Σαμουλάν εἰς Εὐρίπον πρὸς τὸν Βάβλον Φαντίνον Γεωργίαν (1384—1386) ἵνα περαστήσῃσι τὰ δικαιώματά του ἐπὶ τῆς Ἄνδρου, καὶ ὅτι ἦτο ἔτοιμος διὰ τὴν εὐνοίαν ἧς ἀπέλαυε παρ' αὐτῷ ἡ Μαρία, καὶ δι' ἀγάπην τῆς Βενετίας νὰ ἔλθῃ εἰς συμβιβασμόν. Ἐξ ἀποζημιώσιν διὰ τὴν Ἄνδρον ἥτις ἔμεινε εἰς τὸν Πέτρον Ζένον παρεχώρησεν αὐτῇ ὁ Φραγκίσκος Κρίσπος τὴν 3 Ὀκτωβρίου 1388 τὴν νῆσον Πάρον, μετὰ τὴν ὁποῖαν ἀλλαγὴν ἐφαίνετο ὅτι ἡ διαφορά πρὸς ὄραν διελύθη. Ἀλλ' εἰς ταύτην τὴν νέαν κληρουχίαν ἐπετέθη καὶ ὄρος, νὰ λάβῃ ἡ Μαρία τὸν Γάσπαρον Δε Σομμαρίπα εἰς σύζυγον, καὶ οὕτω νὰ περισταλῇ ὁ τῆς εὐγενείας τῆς τίτλος. Ὁ Κρίσπος ἤλπιζεν ἀπὸ τῶν Σομμαρίπα ὅτι χρεωστικῶν αὐτῷ τὴν προαγωγὴν του, ἤθελε γενεῖ αὐτῷ ὠφελίμος εἰς πάντα τὰ μέλλοντα πολιτικὰ σχέδιά του. . . . . Τόσον εἶνε βέβαιον, ὅτι ὁ Γάσπαρος συνεζεύχθη μετὰ τῆς Μαρίας Σανούδης τῆς τότε δυνάστιδος Πάρου· ἀλλ' ἀμφότεροι, ὅτε Φραγκίσκος Κρίσπος καὶ ὁ υἱὸς τῆς Ἄνδρου δυνάστης Πέτρος Ζένος, νομίζοντες ὅτι ἤθελεν εὐρεῖ εἰς τὸν Γάσπαρον Δε Σομμαρίπα εὐπαιθὴ ὑπερέτην, ἤπατή-

(*) Ὁ υἱὸς εἶχε προικοδοτηθῆ παρὰ Νικολῶ Δάλλε Κάρκοι, ὅστις τὸν ὠνόμαζε θεῖόν του, μετὰ κτήματα καὶ δικαιώματα ἐπὶ τῆς νήσου Θήρας, διὰ πράξεως ἐκδοθείσης τὴν 13 Μαρτίου 1377 εἰς τὸ Κάτω Κάστρον τῆς Νάξου.

θίσαν καθ' ολοκληρίαν μόλις συνυπεγράφη τὴν 11 Φεβρουαρίου 1390 ἐν Βυρίπῳ ἐνώπιον τοῦ συμβουλευτογράφου Χριστοφόρου Δέντε ἢ περὶ γάμου σύμβασις, καὶ ὁ Γάσπαρος ἤρχισεν ἐν Βενετίᾳ νὰ κινήσῃ ἀγωγὴν κατὰ τοῦ Ζένου. Ἡ δημοκρατία ἀπετάθη ὡς τὸ εἶκος εἰς τὸν δοῦκα Φραγκίσκον κατ' εὐθείαν, μετὰ τοῦ ὁποῦ ἀπὸ τίνος καιροῦ διέμενον εἰς φιλικὰς σχέσεις, μόνον ὅτι ἡ Γερουσία τὴν 7 Σεπταμβρίου 1391 τὸν εἶχεν ἀποτρέψαι ἀπὸ τοῦ νὰ ἐξοπλίσῃ πλοῖα κατὰ τῶν σαρακηνῶν πειρατῶν. Εἰς τὰ παράπονα τῆς δημοκρατίας ἀπήντησεν οὗτος, ὅτι ἐν Βενετίᾳ δὲν εἶναι ἀκόμη καλά πληροφορημένοι περὶ τῶν πραγμάτων τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, καὶ ἐξήτει τὴν ἄδειαν ἵνα ἐπιτρέψωσιν αὐτῷ νὰ ἔλθῃ αὐτοπροσώπως ἐκεῖ ὅπως δικαιολογηθῇ. Τὴν 30 Ἰανουαρίου 1392 τῷ ἐδόθη διαβατήριον ἰσχύον ἐπὶ ἓν ἔτος, καὶ ἐπειδὴ ἕως τότε διὰ διαφόρους αἰτίας δὲν ἔβην ἡ νῆσος νὰ ἔλθῃ, ἐγένετο τὴν 11 Δεκεμβρίου 1393 παράτασις τῆς εἰς δεῦτερον δοθείσης καὶ τὸν Ἰανουάριον 1394 ληγούσης νέας προθεσμίας, μέχρι τοῦ Μαΐου τοῦ ἰδίου ἔτους. Ἐν τῷ μεταξύ ἔλαβε χώραν συμβιβασμὸς μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Σομμαρίπα· ὁ Κρίσπος αὐτὸς ἔλθων εἰς Βενετίαν ἐξηγήθη, ὅτι αἱ κτήσεις του ἐν τῷ Αἰγαίῳ Πελάγει, καθὼς καὶ αἱ τῶν Βενετῶν καὶ Γενουησίων εὐρίσκοντο εἰς θλιθεράν κατάστασιν ἐξ αἰτίας τῶν τουρκικῶν ἐπιδρομῶν ὅθεν ἐπέτρεψαν αὐτῷ τὴν 22 Φεβρουαρίου 1394 νὰ διατηρῇ δι' ἀσφάλειαν τῆς νήσου του ἐν κἀτέρῳ.

Ἐν τούτοις ἤρχισεν ὁ Πέτρος Ζένος, δυνάστης τῆς Ἀνδρου, νὰ ἀναπτύσσῃ ὅπως ἀσυνήθην ἕως τότε δραστηριότητα εἰς τὰ ἑλληνικὰ πράγματα. Προικισμένος μὲ ἐξαιρέτους διπλωματικὰς ἀρετὰς, ὑπῆρξε τὴν πατρίδα του ἀπὸ ταύτης τῆς ἐποχῆς εἰς πάσης τῆς ἐπὶ τῆς φραγκικῆς, βυζαντινῆς καὶ μωαμεθανικῆς Ἀνατολῆς ἀναγομένης ὑποθεσεως, διεξήγαγε πολυπληθεῖς δυσκόλους πρεσβείας, καὶ ἐγνώριζε νὰ κερδίζῃ τὴν ὑπόληψιν τῶν ἰδικῶν του καὶ τῶν ξένων. Τοῦτο ἐφάνη κατὰ πρῶτον, ὅτε ἡ Βενετία τὴν 27 Μαΐου 1394 συνωμολόγησε συνθήκην μετὰ τοῦ Δεσπότη τῆς Πελοποννήσου Θεοδώρου Παλαιολόγου, διὰ τῆς ὁποίας οὗτος παρεχώρει τῇ δημοκρατίᾳ τὴν ἀρπαγείσαν κυριαρχίαν τοῦ Ἄργους. Ὁ Ζένος ἦλθεν ἐξ ἰδίας προθέσεως κατὰ πρῶτον εἰς Ναυπλίαν πρὸς τὸν ἐκεῖ ἀρροστήν Νικολάον Βιτούρην (1393—1395) ἵνα συμβουλευθῇ μετ' αὐτοῦ περὶ τῆς ὑποθέσεως τῆς Ναυπλίας, καθὼς καὶ περὶ τοῦ σχεδίου ἵνα τειχίσωσι τὸν Ἴσθμὸν τῆς Κορίνθου, τὸ λεγόμενον *Ἐξαμίλιον*· ἐκεῖθεν ἐπορεύθη εἰς τὴν αὐτὴν τοῦ Θεοδώρου, ὅστις καὶ αὐτὸς κίνησε τὸ ἐπιχείρημα, καὶ ἐπεισεν αὐτὸν νὰ διομολογήσῃ συνθήκην μετὰ τῆς Βενετίας, καὶ μετέβη ἔπειτα καὶ ὁ ἴδιος ἐκεῖ. Τὴν 25 Αὐγούστου 1394 συνήνεσεν ἡ Γερουσία εἰς τὸ διάγραμμα τοῦ νέου τειχίσματος, ἀλλὰ συνεβούλευε πρὸ πάντων νὰ ἐπιτευχθῇ ἑνωσις μεταξὺ τοῦ Δεσπότη καὶ Πέτρου Δε Σάν Σουπεράνω, τοποτηκτοῦ τῆς ἐν Ἀχαΐᾳ λεγεῶνος τῆς Ναυκράς· ἐπειδὴ δὲ καὶ διὰ

τοῦτο ἀκόμη ὑπῆρχον καλὰ ἐλπίδες, ἐπεδοκιμάσθη τὸ σχέδιον καθ' ολοκληρίαν. Ἡ Γερουσία ἔφρασε τότε, ὅτι ὁ Πέτρος Ζένος ἠδύνατο νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Μῆλον πρὸς τὸν Κρίσπον. Τὴν 28 Αὐγούστου συνωμολόγησε λοιπὸν ὁ Μανουὴλ Φραγκόπουλος, πρέσβυς τοῦ Παλαιολόγου, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Πέτρου Ἀνδρέα Ζένου συνθήκην μετὰ τῆς Βενετίας, κατὰ συνέπειαν τῆς ὁποίας ἀπαδίδοντο εἰς τὸν Παλαιολόγον τὰ Μέγαρα, καὶ ἐπεκυροῦτο ἡ προχωρησις τοῦ Ἄργους. Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν ἐδόθη ἡ ἄδεια εἰς τὸν Ζένον νὰ ἐπιστρέψῃ μετὰ τὰ κἀτέργα τῆς Μεθώνης καὶ Κορώνης εἰς τὸ Αἰγαίον πελάγος. Ἐμεινε λοιπὸν τότε καιρὸν τινα ἐπὶ τῆς νήσου τοῦ ὁ θάνατος τοῦ πενθεροῦ του Φραγκίσκου Κρίσπου, ὅστις ἔλαβε χώραν κατὰ τὸ 1397, τὸν ἐθλίψε σφόδρα· διέμεινε δὲ ἐν πίστει καὶ ἀφοσιώσει πρὸς τὸν πρεσβύτερον τούτου υἱὸν καὶ διάδογον Ἰάκωβον τὸν Α', τὸν ἐπικαλούμενον *Εἰρηγικόν* (1397—1418), εἰς τὸν ὁποῖον ἤδη ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς κληρουχίας του ἐπὶ τῆς Ἀνδρου εἶχε δώσει τὸν ὄρκον τῆς πίστεως. Ὀλίγον πρὸ αὐτοῦ εἶχεν ἀποθάνει καὶ Βενέδικτος ὁ τότε τῆς νήσου ἐπίσκοπος, καὶ τὴν 14 Ἰουλίου 1396 ὑψώθη Ἰάκωβος Δε Οὐρβῆ, αὐγουστινιανὸς μοναχὸς ἐπὶ τοῦ χερσύντου ποιμεναρχικῶν θρόνου, τὸν ὁποῖον κατείχε μέχρι τοῦ ἔτους 1405. Ἐσφαλμένως ὀνομάζει τοῦτον ὁ Buchon (*Nouvel. Recherch. Tom. II. p. 237*) ἤδη κατὰ τὸ ἔτος 1394 ἀπεσταλμένον τοῦ καρδινάλιου Ἀγγέλου Ἀκκιγιώλη πρὸς τὸν Δεσπότην Θεόδωρον περὶ τῆς ὑποθέσεως τῆς Ναυπλίας· διότι, ὡς ἐξάγεται ἐξ ἀθένητικῶν πηγῶν, ἡ σύγκυσις προῆλθεν ἐκ τῆς ταυτότητος τοῦ ὀνόματος, καὶ ὁ τοῦ Ἀκκιγιώλη πληρεξούσιος ἦτο ὁ ἐπίσκοπος Ἄργους Ἰάκωβος.

Ὀλίγα ἔτη προῆλθον ἐν νήσῳ, μέχρις οὗ ἡ παλαιὰ, ἕως τότε ἐκκρεμῆς ὑπόθεσις, μεταξὺ τοῦ νέου δοῦκος Ἰακώβου Κρίσπου καὶ τῆς Πατριωνίλλας Τάκκω, γέρας τοῦ Νικολῶ Δάλλε Κάρκερι καὶ συζύγου τοῦ Νικολῶ Βενιέρ, ἀνερλέγη ἐκ νέου. Αὕτη διέταξεν ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν Κύβρια, ὅπου εἶχε τὰ κτήματά της, χωρὶς νὰ λάβῃ ποτὲ τὴν αὐτῇ ἀνήκουσαν ὡς γέρας τοῦ Κάρκερι ἐπὶ χρεῖα σύνταξιν· ὁ σύζυγός της εἶχε δώσει ἀναφορὰν εὐθὺς μετὰ τὸν κατὰ τὸ 1400 λαβόντα χώραν θάνατον τοῦ πατρὸς του δόγου Ἀντωνίου, περὶ ἀναγνωρίσεως τῆς συζύγου του ὡς ὑπηκόου τῆς Βενετίας· ἡ Γερουσία ἕως ἀπέβριψε τὴν 9 Μαΐου 1401 τὴν ἐπὶ τούτῳ αἰτήσιν. Τότε ἐκονοποίησεν ἡ Πατριωνίλλα εἰς τὸν Βενετίαν, ὅτι αὕτη εἶχεν ἔλθει μετὰ τοῦ Φραγκίσκου Κρίσπου εἰς συμβιβασμὸν, δυνάμει τοῦ ὁποῦ, ἐπὶ τῇ ὑποσχέσει ἐτησίως συντάξεως, εἶχε προκινήθῃ τῶν δικαιωμάτων της, ἀλλ' ὅτι ὁ νέος δοῦξ παραβαίνων τὴν ὑπόσχεσιν τῇ ἀρναῖται τὴν ἐξακολουθήσιν τῆς πληρωμῆς. Ἐς ἀντιπρόσωπὸς της παρουσιάσθη ὁ σύζυγός της· ὁ Ἰακώβος Κρίσπος ἐξ ἄλλου μέρους ἀπέστειλεν εἰς Βενετίαν τὸν γαμβρὸν του Πέτρον Ζένον τῆς Ἀνδρου, τὸν ὁποῖον ἐνόμιζον ὡς τὸν μάλιστα ἀρροστήν· διὰ ταυτάτην ἀπεσταλὴν ἡ Γερουσία ἀπερρίθη λοιπὸν τὴν 27 Φεβρουαρίου

1402, ὅτι αἱ μὴ λαβοῦσαι χώραν πληρωμαί, διὰ τὰς ὁποίας εἶχεν ὀρισθῆ ἐν τῷ ἐπὶ τούτῳ συμφωνητικῇ πρόστιμον 5,000 δουκάτων, νὰ συμπληρωθῶσιν εἰς 1800 μόνον δουκάτα, τούτ' ἐστὶ διὰ τὰ μέχρι τότε καθυστεροῦντα χρήματα νὰ δοθῇ αὐτὸ τὸ ποσὸν ὡς ἀποζημίωσις, ἐν τῷ μέλλοντι ὁμοίως νὰ ἐξακολουθῶσι καὶ πάλιν τακτικῶς αἱ πληρωμαί τῆς ἐτησίως συντάξεως ἐπὶ πρόστιμῳ καὶ νέων ἄλλων 5,000 δουκάτων, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ ἡμίτη νὰ περιέλθωσιν εἰς τὴν Πετρωνίλλαν καὶ τὰ ἄλλα ἡμίση εἰς τὴν δημοκρατίαν. Ὁ Κρίσπος ὑπεσχέθη νὰ συμμορφωθῇ μὲ τὴν ἀπόφασιν ταύτην· κατὰ πόσον δὲ τὴν ἐξετέλεσε θέλομεν ἰδεῖ κατωτέρω.

Κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν εὐρίσκομεν νὰ ἀναφέρηται διὰ τελευταίαν φοράν ὁ Γάσπαρος ἀε Σομμαρίπα, ὅστις μετὰ τῆς συζύγου του Μαρίας Σκνούδης ἐκράτει τῆς νήσου Πέρου. — — — Κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1401 ἦλθεν εἰς Μεδιόλανα, ὅπου μετὰ τῶν ἐκεῖ δουκῶν ἡ οἰκογένεια Σομμαρίπα εἶχε πολυειδεῖς σχέσεις· φύσει τυχοδιώκτης καὶ ἀγανακτῶν κατὰ τοῦ πολιτεύματος τῆς Βενετίας, ἐξέφερεν ἐνώπιον τοῦ δουκὸς Ἰωάννου Γαλεάτζου Βισκόντη προσβλητικὰς ὑβρεῖς κατὰ τῆς δημοκρατίας· μετέπειτα συνέλαβεν ἡ Βενετία ὑποψίας κατ' αὐτοῦ, ὅτι εἶχε σκοπὸν νὰ ἐκπλεύσῃ εἰς τὴν Κρήτην, ἵν' ἀπελευθερώσῃ τὸν ἐκεῖ δημοσίᾳ φυλαττόμενον Ἄντζον τοῦ Ἑστε. Διὰ τοῦτο διατάχθησαν οἱ ἀρμοσταὶ τῆς Κρήτης, Εὐρίπου, Μεθώνης, Κορώνης καὶ Ναυπλίας, νὰ φυλάττωσι τὸν τελευταῖον ἀσφαλῶς, νὰ μὴ ἀφήσωσι δὲ τὸν Γάσπαρον ἐντὸς τῆς περιφερείας των, καὶ νὰ ἀγρυπνῶσιν ἐπὶ τῶν πλοίων ἅτινα προσερχόμενα ἐκ τοῦ Αἰγαίου Πελάγους διευθύνονται εἰς τὴν Κρήτην. Ἀλλ' αὕτη ἡ κατὰ τὴν 3 Μαρτίου 1402 ψηφισθεῖσα ἀπόφασις τῆς Γερουσίας δὲν ἐξετελέσθη, διότι ὁ Γάσπαρος Σομμαρίπα ἀπέθανεν εὐθὺς μετὰ ταῦτα, ἴσως εἰς αὐτὰ τὰ Μεδιόλανα. — — — Ἐπειδὴ δὲ ὁ Γάσπαρος δικαίωματι τῆς συζύγου του ἀπελάμβανε τὴν κυριαρχίαν τῆς Πέρου καὶ τὸ τρίτον τῶν εἰσοδημάτων τῆς Εὐβοίας, ἀμφότερα ταῦτα ἔκειναι εἰς τὴν χῆρην αὐτοῦ, ἐκ τοῦ μετὰ τῆς ὁποίας γάμου εἶχον γεννηθῆ τέσσαρα τέκνα, Χρυσίνος ὁ Α' (Crusino), ὅστις μετέπειτα ἐκληρονόμησε τὴν μητέρα του, Νικολῶς, Γαλεάτζος καὶ Φιωρέντζα· ἡ τελευταία ὑπανδρεύθη τὸν δούκα Ἰακώβον τὸν Α', καὶ ἐγένετο μέσον συμφιλιώσεως μεταξὺ τῶν ἐκ τοῦ γένους Σομμαρίπα, καὶ τῶν δουκικῶν ἐπικυριαρχῶν των· περὶ ἐκείνων θέλει γενῆ λόγος ὑπερώτερα.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἐξηκολούθει ὁ Πέτρος Ζένος ν' ἀφιερῶται μεθ' ὅλης ψυχῆς εἰς τὰς ὑποθέσεις τῆς δημοκρατίας. Ὅτε ὁ Βασιλεὺς τῆς Εὐρίπου Φραγκίσκος Β΄ (1401—1402) ἔκμαε τὴν ἀτυχῆ ἐκείνην ἀπόπειραν κατὰ τὸ ἔτος 1402 ν' ἀποσπᾶσθ τὰς Ἀθήνας ἀπὸ τὰς χεῖρας Ἀντωνίου Α' τοῦ νόθου, ἐξ Ἀκκιζιῶλων, καὶ ἀντὶ τούτου ἔπεσεν ὁ ἴδιος ὑπὸ τὰς χεῖρας τοῦ ἐναντίου του, ὁ Ζένος

συνεκάλεσεν εὐθὺς συμβούλιον τῶν δώδεκα ἐν Εὐρίπῳ τοῦ Βαίλου παρέδρων, καὶ ἐσχημάτισε τοιοῦτοτρόπως προσωρινὴν κυβέρνησιν, μέχρις οὗ ἤθελε διατάξῃ τὰ περαιτέρω τῆς ὑποθέσεως ἡ δημοκρατία, καθὼς ἀνέφερε τὴν 12 Ὀκτωβρίου εἰς τὴν περὶ τούτου ἐκθεσιν ὁ ναύαρχος τῆς μοίρας τοῦ Ἀδριατικοῦ Γεράρδος Σαγρέδος. Μετέπειτα ἐπλεύσεν εἰς Χίον πρὸς συνδιάλεξιν μετὰ τοῦ ἰδίου Σαγρέδου. Εὐθὺς μετὰ τοῦτο ἀνετέθη αὐτῷ ἡ δύσκολος ἐντολή, ἵνα ὑπάγῃ ὡς πρέσβυς παρὰ τῆ ὀθωμανικῇ Πύλῃ, καὶ ἐν ὀνόματι τῆς δημοκρατίας νὰ ὁμολογήσῃ εἰρήνην μετὰ τῶν κληρονόμων Βαγιαζήτ τοῦ Α'. — Ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ ὑπερηφάνου τούτου ἡγεμόνος, τοῦ ὁποίου ἡ δύναμις καὶ ἐπαρσις ἐθρυσάθησαν κατὰ τῶν μογγολικῶν συρφετῶν τοῦ Τιμούρ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς Ἀγκύρας, κατέλαθε τότε ὁ Σολιμάν τὰς εὐρωπαϊκὰς κτήσεις, ἐν ᾧ οἱ ἀδελφοὶ του Μωάμεθ ὁ Α', Ἰσας καὶ Μούσας διεφιλονείκουν μεταξὺ αὐτῶν τὴν μικρὰν Ἀσίαν. Πέτρος Ζένος λοιπὸν, ἦτο ὁ πρῶτος ὅστις ἐν ὀνόματι τῆς Βενετίας ὁμολόγησεν εἰρήνην μετὰ τῶν ὀθωμανῶν, καὶ μάλιστα μετὰ τοῦ Σολιμάν. Ἡ ἐκθεσις τὴν ὁποίαν ἔκαμε περὶ τῆς πρεσβείας του εἰς τὴν Λύβεντιαν (Signoria) τῆς Βενετίας σώζεται ἀκόμη, ἐγγράφον τὰ μέγιστα ἐνδιαφέρον, καὶ ἐν ἐκ τῶν ὀλίγων παλαιότερων ὑπομνημάτων (Relazioni) ἅτινα περιῆλθον εἰς ἡμᾶς πρὸ τῶν τοῦ 17' αἰῶνος, — — — ἐκ τοῦ ὁποίου μάλιστα ἐξάγεται, πόσον βαθεῖας διπλωματικὰς γνώσεις ἐκέκτητο ὁ δυνάστης οὗτος τῆς Ἀνδραυ. Τὴν αὐτὴν ἐμβριθεῖαν εὐρίσκομεν πάλιν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν εἰρήνην εἰς τὴν ὁποίαν ἐμεσίτευσεν, καὶ ἡ ὁποία διὰ τὰς πολυειδεῖς σχέσεις πρὸς τοὺς κατὰ μέρη ἑλληνικοὺς δυνάστας εἶνε ἐν ἐκ τῶν ἀξιολογοτέρων ἐγγράφων τῆς ἐποχῆς. Τοιοῦτοτρόπως διέτριψε τρεῖς μῆνας καὶ ἡμισὺν παρὰ τῆ αὐλῇ τῶν ὀθωμανῶν· φροντίζων δὲ περὶ τῆς ὀφειλῆς καὶ τιμῆς τῆς πατρίδος του, δὲν ἐφείδατο οὔτε κόπου οὔτε ἐξοδα· 145 δουκάτα ἐξώδευσεν εἰς δῶρα διὰ τοὺς τούρκους μεγιστάνας καὶ εἰς συμβολαίωγραφικὰ δικαιώματα· διὰ τοῦτο προσκινήθη καὶ ἡ Γερουσία μετὰ τὴν ἐπιστροφήν του νὰ παραχωρήσῃ αὐτῷ ἀποζημίωσιν 185 δουκάτων, δυνάμει ψηφίσματος ἀπὸ τῆς 2 Ἰουνίου 1403. Ἀλλὰ μόλις ἐφθάσεν εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος καὶ ἡ παλαιὰ φιλονεικία μεταξὺ τοῦ Νικολῶ Βενιέρ καὶ Ἰακώβου Κρίσπου ἀνενεώθη, διότι ὁ τελευταῖος δὲν ἐνεθυμήθη νὰ κρατήσῃ τὴν διὰ τοῦ Ζένου τῷ Βενιέρ καὶ τῇ συζύγῳ του δοθεῖσαν ὑπόσχεσιν· ὅθεν ἐκ νέου ἠκούσθησαν παράπονα κατ' αὐτοῦ ἐν Βενετίᾳ. Ἀπερραίσθη λοιπὸν τὴν 24 Μαΐου 1404 νὰ ὑπάγῃ ὁ τριήραρχος τοῦ κατέργαυ τῆς Κρήτης (soracomite di Galera) πρὸς τὸν Κρίσπον, καὶ νὰ τὸν προσκαλέσῃ εἰς ἐκπλήρωσιν τῶν ὑποχρεώσεών του, ἐν περιπτώσει δὲ καθ' ἣν δὲν ἤθελε συμμορφωθῆ, νὰ ἔχη τὴν ἐξουσίαν ὁ ναύαρχος τῆς μοίρας τοῦ Ἀδριατικοῦ (Capitano del Golfo) νὰ ἐφαρμόσῃ ἀναγκαστικὰ πρὸς ἀντεκδίκησιν μέτρα ἐπὶ τῶν κτήσεών του. Ὁ δούξ Ἰακώβος εὐρίσκετο τότε ἐν Ἀγγλίᾳ παρὰ τῷ βασι-

λαί Ἐρρίκος τῷ Δ', καὶ ἀναχωρῶν ἐκείθεν ἀπεφάσισε νὰ περάσῃ διὰ τῆς Βενετίας, ἵνα ἐπανέλθῃ εἰς τὴν νησιωτικὴν του ἡγεμονίαν· δι' ἃ παρεκάλει τὴν Γερουσίαν νὰ δοθῇ διαβάσεως ἄδεια αὐτῷ καὶ τῇ συνοδίᾳ του. Ἡ ἄδεια τῷ ἐδόθη τὴν 29 Ἰανουαρίου 1405, καὶ ἐμποδίσεως τινος παρεμπροσθίως ἐγένε τὴν 10 Ἰουνίου παράτασις μέχρι τέλους Ἰουλίου. Τὴν 16 τοῦ ἰδίου μηνὸς ἔλαβε χώραν ὁ τελικὸς συμβιβασμὸς, δυνάμει τοῦ ὁποίου ἡ Πετρωνίλλα καὶ ὁ σύζυγός της, ἐπὶ ἐτήσιᾳ πληρωμῇ τῆς συντάξεως, παρητούντο παντὸς περαιτέρω δικαιώματος. Ἡ Γερουσία παρὰ τῆς ὁποίας ἀμφοτέρω τὰ μέρη, ὡς Βενετοὶ, ἠτήσαντο τὴν ἐπικύρωσιν, ἔδωκεν αὐτὴν ἀμέσως, καὶ ἐπέτρεψε τῷ δουκὶ διὰ πέντε ἔτη νὰ εἰσάγῃ 25 ἕως 30 ἵππους καὶ ἡμιόνους κατ' ἔτος εἰς Κρήτην ἐκ τῶν ἵπποτροφείων του καὶ νὰ τοὺς πωλῇ ἐκεῖ πρὸς πληρωμὴν τῆς συντάξεως. Ὁ Κρίσπος περιῆλθεν ἔκτοτε εἰς φιλικωτάτας σχέσεις μετὰ τῆς δημοκρατίας, ἧτις μεταξὺ ἄλλων τὴν 14 Ἰουνίου 1407 διὰ τοῦ Βαίλου τῆς Εὐρίπου Φραγκίτκου Βέμβω (1405—1408) παρέδωκεν αὐτῷ ἐν κότεργον εἰς προστασίαν τοῦ Αἰγαίου Πελάγους κατὰ τὴν ἐπισηπλῆ τότε θέσιν τῶν πραγμάτων τῆς Ἀνατολῆς. Κατὰ τὸν ἴδιον καιρὸν ὁμοίως ἦλθεν ἡ Πετρωνίλλα εἰς νέαν ἐριδα μετὰ τῆς Μαρίας Σανούδης, τῆς δυνάστιδος Πάρου καὶ Ἀντιπάρου, ἧτις ἐτελείωσε διὰ πράξεως ἐγγραφείσης τὴν 12 Μαΐου 1407 παρὰ τοῦ συμβολαιογράφου Ἀνωνίου Δέλλα Πόρτα. Ἡ ἐρις ἀνεφύη ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ ἔτος 1385 λαβοῦσης χώραν κληρουχίας τοῦ Φιλίππου Σανούδου μετὰ τὸ χωρίον Ῥάχη καὶ τὰ αὐτῷ προσκειμένα κτήματα, τοὺς ὁποίους τόπους ἡ Πετρωνίλλα ἐχαρακτήριζεν ὡς αὐτῇ ἀνήκοντας· ἐζήτει δὲ παρὰ τῆς Μαρίας ἀποζημιώσιν 6,000 δουκάτων. Ἐξ ἐναντίας συνεσώνησαν ἀμφοτέρω τὰ μέρη ἐν τῷ ἄνω συμβιβασμῷ, ὅτι ὁ Φίλιππος Σανούδος, ὅστις ἐξηκολούθει νὰ ἐκτελῇ χρῆσιν πληρεξουσίου ἐπιτρόπου τῆς Μαρίας, ὄφειλε νὰ παραδώσῃ μέχρι Δεκεμβρίου τῇ Πετρωνίλλα τὸ ἡμισυ πάσης καρπώσεως καὶ παντὸς εἰσοδήματος τῶν νήσων Πάρου καὶ Ἀντιπάρου. Ἀλλ' ἡ Πετρωνίλλα δὲν ἀπόλαυσεν ἐπὶ πολὺν χρόνον αὐτὰ τὰ εἰσοδήματα· κατὰ τὸ ἔτος 1409 ἦτο ἀκόμη ζῶσα, ὅτε ὁ σύζυγός της Νικολῶς Βενιέρ ἀπετάθη εἰς τὴν Βενετίαν, ὅπως διάφορα κτήματα ἀνήκοντα ποτὲ τῷ τελευταίῳ Γκίζη, ἅτινα ὁμοίως μετὰ τὸν θάνατόν του ἐδήμειυσεν ἡ δημοκρατία καὶ τὰ ἐνοικίασεν εἰς τὸν Παῦλον Δὲ Βέρτι, νὰ δοθῶσιν αὐτῷ, διότι ἐκείντο ἐντὸς τῆς βαρωνίας του delli zerrri, ἧτις δι' αὐτῶν ἠθέλε συσσωματωθῆ καλλίτερον· ἐπὶ ταύτῃ τῇ αἰτήσῃ τὰ ἔδωκεν ἡ μεγάλη Βουλὴ τὴν 29 Ἰουνίου εἰς ἐκμίσθωσιν. Ἡ Πετρωνίλλα ἔδωκε τότε ἐπίσης εἰς ἐκμίσθωσιν διὰ πέντε ἔτη εἰς τὸν Λέοντα Κουκουδάτον τὸν πύργον τῆς Αἰδηψοῦ, ἡ ὁποία πράξις ἐπεκυρώθη παρὰ τοῦ Βαίλου Νικολῶ Σεργίου Βενιέρ (1408—1410)· ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτὴ ἀπέθανε τὸ 1410 ἄκλτρος, ὁ δὲ σύζυγός της εὐθὺς τὸ ἀκόλουθον ἔτος ἐνεμφεῦθη τὴν θυ-

γατέρα Μαφφρίου Πρεμαρίνου, Κυρίου τοῦ ἡμίσεως τῆς νήσου Κέω, ἡ Βενετία ἐδήμειυσεν τὰ ἐν Εὐβοίᾳ ἐπὶ χρεῖα αὐτῇ ἀνήκοντα κτήματα, ἐναντίον τῶν νόμων τῆς Ῥωμανίας, κατὰ τοὺς ὁποίους ἔπρεπε νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς κτῆσιν τῆς Μαρίας Σανούδης δυνάστιδος Πάρου, ὡς νομίμου τῶν κτημάτων κληρονόμου· αὐτὴ μάλιστα ἡ τελευταία, ἧτις κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν δὲν ἦτο ἐν Εὐβοίᾳ, προσεπάθησε νὰ διεκδικηθῇ τὰ δικαιώματά της, καὶ προσεχώρησεν εἰς τοσοῦτον, ὥστε τὴν 24 Ἰουλίου 1414 διετάχθη ὁ Βαῖλος Νικολῶς Βερνάρδου Γεώργιος (1414—1416) νὰ πέμψῃ ἀντίγραφα τῆς ἐπὶ κληρουχία τοῦ Φιλίππου Σανούδου πράξεως τοῦ 1385 καὶ τοῦ τελευταίου συμφωνητικοῦ τοῦ 1407· ἀλλ' αἱ προσπάθειαι τῆς ἐμείναν πρὸς ὠραν χωρὶς ἀποτέλεσμα.

Ἐν τούτοις ὁ Πέτρος Ζένος ἐξηκολούθει ἐν Ἄνδρῳ νὰ κραταιοῦται ἐν τῇ κυριαρχίᾳ του καὶ νὰ αὐξάνῃ τὴν ὑπόληψίν του· τὸν ἐκεῖ ἐπισκοπικὸν θρόνον χρεύοντα διὰ τοῦ Ἰακώβου τὸν θάνατον, ἀνεπλήρωσε πάλιν ὁ πάπας Ἰννοκέντιος Ζ' τὴν 12 Φεβρουαρίου 1406 διὰ τοῦ δομινικανοῦ Μιχαὴλ Δὲ Τορνόβις, ὁ ὁποῖος κατεῖχεν αὐτὸν ὡς καλὸς ποιμὴν κατὰ τὴν διάρκειαν πολλῶν ἐτῶν, ἀλλ' ὅστις ζῶντος ἔτι τοῦ Πέτρου Ζένου εὗρηκε διάδοχον τὸν ἐπίσκοπον Γυλιέλμον. — Ὅτε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Δεσπότη τῆς Πελοποννήσου Θεοδώρου κατὰ τὸ 1407, ἡ Κόρινθος, ἧτις εἶχε δοθῆ ὑποθήκη τῷ ἱερῷ τάγματι τῶν Ἰωαννιτῶν ἵπποτῶν, ἐπεστράφη παρὰ τούτων, ἐπὶ πληρωμῇ τῶν ὀφειλομένων χρημάτων, εἰς τοὺς Παλαιολόγους, Πέτρος Ζένος ἦτο ἐκείνος ὅστις ὁμοῦ μετὰ τοῦ γυναικαδέλφου του δουκὸς Ἰακώβου ἐμεσίτευσεν εἰς τὴν ὑπόθεσιν, καὶ ἔδωκεν ἐξαφλητικὸν τὴν 15 Ἰαννουαρίου 1408 τῷ αὐτοκράτῳ Μανουὴλ διὰ τὴν πληρωθεῖσαν ποσότητα. Ἦλθε δὲ συγχρόνως ἐν Κωνσταντινουπόλει εἰς διαπραγματεύσεις καὶ περὶ τῆς διὰ τινὰ καιρὸν παραχωρήσεως τῆς πόλεως Πιτρῶν, τὴν ὁποίαν ἐκυβέρνα τότε ὁ ἀρχιεπίσκοπος Στέφανος Ζαχαρία, ἀδελφὸς τοῦ τελευταίου ἡγεμόνος τῆς Ἀχαΐας, μετὰ κυριαρχικῆς ἐξουσίας ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἐκκλησίας· ἐπειδὴ δὲ αὐτὸς εὕρισκετο εἰς διαπραγματεύσεις μετὰ τοῦ τότε εἰς τὰς ἑλληνικὰς θαλάσσας περιπλέοντος Ἰωάννου τοῦ Μαίγρηου, δυνάστου τῆς Βουσαιώτης καὶ γενικοῦ τοποτηρητοῦ τῆς Γενούης, ἵνα παραχωρήσῃ τοῖς πλησιεστέροις αὐτοῦ καὶ συμπατριώταις Γενουηνοῖς τὴν κτῆσιν τοῦ ἀξιολόγου τούτου λιμένος, ὁ Πέτρος Ζένος ἐνήργει ὅλην τὴν ὑπόθεσιν μετὰ τῶν ἀπεσταλμένων τῶν κατοίκων καὶ τοῦ ἐπισκόπου πρὸς ὄφελος τῆς Βενετίας. Ἐπειδὴ ὁμοίως τότε οἱ Ὄθωμανοὶ, καὶ μάλιστα ὁ ἐπὶ τῶν εὐρωπαϊκῶν κτήσεων τῆς αὐτοκρατορίας τῶν ἀρχῶν Μούσας, εὐκόλως ἠδύναντο νὰ φέρωσιν ἐνστάσιν πρὸς τριακῆτην κυριαρχίαν μεταλλαγὴν, καὶ μάλιστα καθ' ὅσον ἡ Βενετία δὲν εἶχεν ἀνανεώσει τὰς μετὰ τοῦ Μούσα συνθήκας τοῦ 1403, διὰ τοῦτο ἀπεφάσισεν ἡ πολιτεία τὴν 12 Ἰουνίου 1408 νὰ ἀναθέτωσιν

εις τὸν Ζένον τὴν ἀξίαν λόγου ἀποστολῆν, ἵνα πορευθῆ ὡς πρέσβυς εἰς τοῦ Νούσα τὴν αὐλήν. Τὴν 20 καὶ 23 Ἰουλίου ἰδρίσθησαν τὰ καθ' ἕκαστα τῆς ἐντολῆς του, ἅτινα δὲν εἶναι ἐνταῦθα ὁ ἀρμόδιος τόπος ἵνα ἐκθέσω· πρὸ πάντων ἐγένετο λόγος κυρίως μετὰ τὴν ἀνανέωσιν τῆς εἰρήνης τοῦ 1403, περὶ τῆς κανονίσσεως τῶν κτήσεων τῶν πόλεων Ναυπάκτου καὶ Πατρῶν. Ὁ πανούργος δυνάστης τῆς Ἄνδρου κατώρθωσεν, ἐπὶ τῇ ὑποσχέσει βέβαια σημαντικῶν υπογελείας φόρων, νὰ ἐπιτύχῃ τοὺς σκοποὺς τῆς Βενετίας· τότε συνυπέγραψε μετὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου τὴν συμφωνίαν, δυνάμει τῆς ἧς ὁ τελευταῖος παρεχώρει τῇ δημοκρατίᾳ τὴν κτήσιν τῶν Πατρῶν ἐπὶ πέντε ἔτη, καὶ ὁ Λωρέντζος Βενιέρ εὐθὺς μετὰ ταῦτα ἀνέλαβεν ἐνταῦθα τὰ χρέη του ὡς πρῶτος κόμης ἐκ μέρους τῆς Βενετίας. Διὰ τὰ ἐξόδα τῶν διαπραγματεύσεων, ἅτινα ὁ Ζένος ἐλυγαρίασεν εἰς 40 λίρας, 48 σολδία, 6 γρόσια καὶ 20 λεπτὰ χρυσοῦ, τὸν ἀπεζημίωσεν ἡ πατρὶς διὰ ψφίσματος τῆς Γερουσίας τὴν 40 Ἰανουαρίου 1409 μὲ 1000 δουκάτα. Τότε ἐπέστρεψεν εἰς Ἄνδρον, ἀφ' οὗ πρότερον ἐτελέσθη ἐν Βενετίᾳ κατὰ τὸ 1408 ὁ γάμος τῆς θυγατρὸς του Φιωρέντζας μετὰ τοῦ εὐγενοῦς Μαρίνου Μάρκου Φαλιέρ, διὰ προξένους δὲ τῆς 18 Μαρτίου 1409 ἐστάλησαν αὐτῷ καὶ τῷ γαμβρῷ του εἰς Εὐβοίαν 15 κωπηλάται ἵνα χρησιμεύσωσιν εἰς ἐξοπλισμὸν τοῦ κατέργου των. Κατὰ τὸν Αὐγούστου τοῦ αὐτοῦ ἔτους εἰσήχθη ὁ πρεσβύτερός του υἱὸς καὶ ἐπίκληρος διάδοχος Ἀνδρέας εἰς τὴν μεγάλην Βουλὴν, ὁμοίᾳ δὲ ἀδείᾳ ἐδόθη καὶ εἰς τὸν δευτερότοκόν του υἱὸν Μάρκον τὴν 23 Φεβρουαρίου 1420, ἀφ' οὗ οἱ ληξίαρχοι (Anvogadori del comun) τὸν ἀνεγνώρισαν ὡς γνήσιον τῆς Βενετίας πολίτην. — Κατὰ τὸ ἔτος 1413 ἐπέστρεψεν ἡ Γερουσία εἰς τὸν Πέτρον Ζένον τὴν 9 Φεβρουαρίου, ἵνα δύναται νὰ ἀποστέλλῃ κατὰ τὴν διάρκειαν πέντε ἐτῶν 20 ἵππους καὶ ἡμιόνους κατ' ἔτος εἰς πώλησιν εἰς τὴν ἐν Κρήτῃ ἀγοράν, καὶ τὴν 3 Μαρτίου παρεδόθη αὐτῷ νέον κάτεργον, ὠρισμένον διὰ τὸν γυναικαδελφόν του. Τὴν 20 Μαΐου διετάχθη ὁ ναύαρχος τῆς μοίρας τοῦ Ἀδριατικοῦ νὰ συμπεριλάβῃ εἰς τὰς μετὰ τοῦ νέου κυριάρχου τῶν Ὀθωμανῶν Μωάμεθ τοῦ Α' συνθήκας, ἐκτὸς τοῦ δουκὸς Ἰακώβου τοῦ Α' καὶ τοῦ μαρκιῶνος τῆς Βωδονίτσας Νικολῶ Γεωργίου, καὶ τὸν Πέτρον Ζένον δυνάστην τῆς Ἄνδρου· πάντα ταῦτα ἦσαν ἱκαναὶ ἀποδείξεις τῆς ἐγκαρδίου συνεννοήσεως, ἧτις ἐπιβάλλει μετὰ τὸν αὐτὸν καὶ τῆς δημοκρατίας. Ἡ δυνάμις του ὑπερβύθη ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἐντὸς ὀλίγου ἐθωρεῖτο ὡς δαυὲ τῆς Ἄνδρου, τὸν ὁποῖον τίτλον καὶ ἔφερον ὁ μόνος πάντων τῶν τῆς νήσου ταύτης δυναστῶν.

Περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον ἤρχισεν ἡ Μαρία Σανούδῃ νὰ ἐκφέρῃ νέας ἀξιώσεις, καὶ μάλιστα αὐτὴν τὴν φορὰν ἐπὶ τῶν παρὰ τῆς Βενετίας δημοθενῶν κτημάτων τῆς ἀποθανούσης γῆρας τοῦ τελευταίου τῶν Δάλλε Κάρκερι. Ἡ Μαρία παρεχώρησε κατὰ τὸ ἔτος 1414 τὴν νήσον Πάρον εἰς τὸν πρωτότοκον

αὐτῆς υἱὸν Χρυσῖνον Α' Δὲ Σομμαρίπα, καὶ ἐνήργησεν ὥστε νὰ λάβῃ οὗτος καὶ παρὰ τοῦ γαμβροῦ του δουκὸς Ἰακώβου τοῦ Α' ὡς τιμάριον τὴν 27 Σεπτεμβρίου τὴν νήσον Ἀντίπαρον, τὴν ὁποίαν εἶχε φέρει αὐτῷ προῖκα ἢ σύζυγός του Φιωρέντζα. Καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ ἐν Εὐβοίᾳ κτήματά της τὰ παρεχώρησεν εἰς τὸν Χρυσῖνον, κατὰ παράλειψιν τῶν ὑστερογενῶν ἀδελφῶν του Νικολῶ καὶ Γαλεάτζου. Ὁ Ἰακώβος Κρίσπος ἀνέλαβε μὲ ζῆλον τὸν ἀγῶνα ὑπὲρ τῆς πενθερᾶς του Μαρίας Σανούδῃς, καὶ ἡ πρεσβεία τὴν ὁποίαν ἐπαμψε κατὰ τὸ 1415 εἰς Βενετίαν, μετὰ τῶν ἀλλων ἀντικειμένων, εἶχε καὶ τὸν σκοπὸν νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν Μαρίαν εἰς τὰ ἐπὶ τῆς ἐν Εὐβοίᾳ κληρονομίας τῆς Πετρονίλλας δικαιώματά της. Τὴν 6 Φεβρουαρίου ἀπήντησεν ἡ Γερουσία ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἀντικειμένου, ὅτι δὲν εἶνε μὲν ἀρκούντως πληροφορημένη περὶ αὐτοῦ, ἀλλ' ὅτι ἔπρεπε νὰ διαταχθῇ ὁ Βαῖλος τῆς Εὐρίπου νὰ δώσῃ ἀκρόασιν εἰς τὰ παράπονά της. Πρότερον ἀκόμη, ὅτε ὁ καιρὸς τῆς ἐκμισθώσεως τοῦ Λέοντος Κουκουδάτου εἶχε παρέλθει, εἶχε παραχωρηθῆ ἡ Αἰδηψὸς καὶ τῆς Λιχάδος ἡ γῶρα εἰς τὸν Βριγαῖον Σκαπινέλλον, δημότην τῆς Εὐρίπου, ἐπὶ ἔτησίᾳ μισθῶσει 1600 ὑπερπύρων· σήμερον ὅμως καὶ οἱ δύο αὐτοὶ τόποι εἶχον ὑποφέρει πολὺ ἐνεκα τῆς ἐρημώσεως τῶν Τούρκων, καὶ τὰ ὀχυρώματά των εἶχον μεταβληθῆ εἰς ἐρείπια· 4500 ψυχαὶ ἀπήχθησαν εἰς αἰχμαλωσίαν, οἱ δὲ ἐνοικιασταὶ καὶ ὑποτελεῖς εἶχον περιέλθει εἰς παντελῆ πτωχείαν· ἡ γεωργία ἦτο παρημελημένη καθ' ὅλοκληρίαν, καὶ μόνη ἡ χάρις τῆς Γερουσίας ἀπὸ τῆς 9 Μαρτίου 1416, διὰ τῆς ἧς ὁ Σκαπινέλλος ἀπὸ τοῦ ἀκολούθου Ὀκτωβρίου ἦτο ἐλεύθερος πάσης πληρωμῆς, ἠδύνατο τρῶπον τινὰ νὰ ἐπιφέρῃ τινὰ βοήθειαν εἰς τὰ ἠρημωμένα ἐκεῖνα ὑποστατικά. Ἀλλ' εἰς τῆς Μαρίας τὰς ἀξιώσεις δὲν ἐδόθη καμμίς ἀκρόασις, διότι ἡ Βενετία ἐπρωτίμα κατὰ τὴν κρίσιν ἐκείνην ἐποχὴν νὰ ἔχῃ τὰ φρούρια τῆς νήσου εἰς τὰς ἰδίαις ἐαυτῆς χεῖρας, ἂν καὶ ἡ Μαρία καὶ ὁ υἱὸς της ἐζηκούθουν νὰ καρπῶνται τὰ εἰσοδήματα τῆς τριαρχίας Ἰρεοῦ.

Τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος ποτὲ δὲν εἶχεν ὑποφέρει τοσαύτας κακώσεις ὑπὸ τῶν Τούρκων καθὼς τότε. Ὁ δούξ Πέτρος Ζένος, δευτὸς πρῶτος διὰ γραμμάτων εἶχε προειδοποιήσῃ τοὺς Βενετοὺς, ὅτι οἱ Ὀθωμανοὶ ἐξώπιζον στρατεύματα καὶ 50 πλοῖα κατὰ τῆς βυζαντινῆς αυτοκρατορίας, ἐπέφερον αὐτόκλητος τὴν ἐρήμωσιν εἰς τὰς τουρκικὰς κτήσεις τῆς μικρᾶς Ἀσίας καὶ Καλλιπόλεως (*), καὶ ἐνέπε-

(*) Μετὰ πόσου ζήλου προσεπάθει ὁ δούξ Πέτρος Ζένος νὰ ἐνώσῃ τοὺς δυνάστας τοῦ Αἰγαίου Πελάγους εἰς κοινὴν ἀμυνὰν κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν, ἐξάγειται καὶ ἐκ τοῦ ψφίσματος τῆς βενετικῆς Γερουσίας τῆς 29 Αὐγούστου 1415. Τότε ὁ Βαῖλος τῆς Εὐρίπου διεθνε διὰ τοῦ ὑποναύαρχου (capitancomite del Golfo) Ζανάκη Παπαγιάνου πρῶτος κληρὸν ἐπὶ τούτῳ εἰς τοὺς μὲ ὑποτελεῖς τῆς Βενετικῆς δυνάστεως τοῦ Αἰγαίου Πελάγους. Οἱ Ἰουστινιᾶνοι τῆς Κίου, ὁ ἡγετὴν Φραντζίσκος Β' Γατσιουόστης τῆς Δέσσης καὶ οἱ Ἰταλιῶνες Ἰσπότοι, εἴτινος ἐκτὸς τῆς Ἰδέου ἐ-

σαν αὐτος εἰς τὴν ὄργην τοῦ Σουλτάνου, ὅστις οὐχ ἤττον ἐξαγριωθείς, ὅτι ὁ δούξ Ἰακώβος οὔτε ἐν Ἀδριανουπόλει οὔτε ἐν Σαμόνῃ ἐνεργησάμενος ἀποδώσει τὴν ὀφειλομένην προσκύνησιν, ἐπεμψε τὸν στόλον του ἐν πρώτοις κατὰ τοῦ Αἰγαίου. Τριάκοντα πλοῖα ἐξ-ἐπλευσαν ἀπὸ Καλλιπόλεως, διοικούμενα ὑπὸ τοῦ Τσιαλῆ Βῆ ναυάρχου τῆς Ρουμανίας, καὶ ἠρήμωσαν τὴν Ἄνδρον, Ἀντιπάρου, Μήλον καὶ τὰς πλείστας ἄλλας Κυκλάδας, καὶ ἐπέστρεψαν φέροντα πλοῖα λαφύρα, καὶ ἄγοντα πολλοὺς αἰχμαλώτους εἰς τὴν Καλλιπόλιν. Τοῦτο προσκάλειπεν αἰματώδη πόλεμον μεταξὺ Βενετίας καὶ τῶν Ὀθωμανῶν, λήξαντα προσωρινῶς μὲ τὴν παρὰ τὴν Καλλιπόλιν ναυμαχίαν τὴν 29 Μαΐου. Τότε ἐξκπέστειλεν ἡ δημοκρατία τέσσαρα κάτεργα πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς Ναυπλίας, Εὐρίπου, Κορφῶν καὶ Ἄνδρου, καὶ ἐπέστρεψε προθύμως τὴν 4 Ἰουνίου 1416 εἰς τὸν Ἰανουλήν Δέλλα Γραμματικά (*), νὰ ὀχυρώσῃ κατὰ τῶν Τούρκων τὸ ἐπὶ τῆς Ἄνδρου κείμενον φρούριόν του, τὸ ὅποιον ἔφερεν ὡς τιμᾶριον παρὰ τοῦ Ζένου· ἐπειδὴ δὲ ἄλλοτε τῷ ἐδίδοτο ξυλικὴ ἀπὸ τῆς Κρήτης, νῦν δὲ εἶχε παύσει αὐτὴ ἡ χορηγία, ἐδόθη αὐτῷ ἡ ἀδεια νὰ πέμπῃ κατ' ἑ-

ξουσίαζαν καὶ πολλὰς ἄλλας νήσους μεταξὺ τῶν Κυκλάδων, ὡς π. χ. τὴν Κῶ καὶ τὴν Ἀθήλον, προσεκλήθησαν ἵνα συμπαισιώσῃ μετὰ τῆς Βενετίας ναυμαχίαν κατὰ τῆς ἐπὶ μᾶλλον αὐθιγούσης δυνάμεως τῶν Ὀθωμανῶν. Πᾶσα παράστασις, ὅτι μόνον διὰ τῆς ὁμοφώνου συνεργείας μετὰ τῆς βενετικῆς δυνάμεως ἠδύνατο τοῦ λοιποῦ νὰ διατηρήσῃ καὶ αὐτὰς τῶν ἀκόμη τὰς περιλειπομένας χώρας, ἔμεινεν ἀλυσιτελεῖς ἡ ἔθνηκὴ ἀντιζηλία μεταξὺ Γενόλης καὶ Βενετίας ἐτύρλωνε τοὺς δυνάστας τοῦ Αἰγαίου Πελάγους. Ὅθεν ἦτο καὶ πάλιν ἀνάγκη τῆς μετὰ ζήλου παρεμβάσεως τοῦ Πέτρου Ζένου διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ κάποιον ἐπιτέλεσμα· οἱ λοιποὶ δυνάσται ἐνεπιστεύοντο αὐτῷ μᾶλλον παρὰ τῇ δημοκρατίᾳ, ἀναφαινέτι ἤδη πολλὰκις πρωταγωνιστῆ τῶν ἑλληνικῶν συμφερόντων, καὶ ὑπέσχεοντο αὐτῷ ἕκαστος, ὅτι ἤθελον διατηρεῖ ἀνά ἐν κάτεργον πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, καὶ ὅτι ἤθελον εὐχεῖ ἔτοιμα εἰς τὴν διάθεσίν του. Ἡ Βενετία ἐπεκύρωσε τὴν συνθήκην εὐχαρίστως, καὶ εἰδοπαρήσσε τότε τὸν Ζένον, ὅτι καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Μανουὴλ Παλαιολόγος ἠνώθη μετὰ τῆς συμμαχίας ταύτης, κερυτρύουσα αὐτὸν νὰ ἀντιστῇ ὅλαις δυνάμει κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν. Τοῦ ἐξοπλισμοῦ του καὶ τῶν ἐπιδρομῶν του κατὰ τῆς μικρᾶς Ἀσίας ἐπακόλουθον ἦτο ὁ πρῶτος κατὰ θάλασσαν πόλεμος μετὰ τῆς Βενετίας καὶ τῶν Ὀθωμανῶν, — Ἄλλην ἀπόδειξιν τῆς ἀξιοσημειώσεως του ἔδωκεν ὁ Πέτρος Ζένος κατὰ τὸ ἔτος 1413, ὅτε διὰ μυστικῶ φησίματος τῆς Γερουσίας ἀπὸ 2 Ἰουλίου διαφύσθη εἰσηγητῆς ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως τῆς Θεσσαλονίκης, τὴν ὁποίαν βέλεια ἐγνώριζε κάλλιον πάντων, πρὸ πολλοῦ ἐνδιατρίψας εἰς τὰ πράγματα τῆς Ἀνατολῆς. Εἰς τὰς συμβουλάς του ἔχρεωστέτο ἡ ἀποκατάστασις ταύτης τῆς πόλεως, ἧτις ἤδύνατο νὰ καταστῇ κυρία ἔδρα τοῦ ἐν τῇ Ἀνατολῇ βενετικῶ ἀποικισμοῦ, ἐάν οὐν ἀπεξέβληκεν ὑπὲρ τὸ θεῖον τὰ βλέμματα τῆς Βενετίας ἀπὸ τῶν ἑλληνικῶν κτήσεων τῆς ἡ υπερβολικῆ αὐτῆς φειδωλίας, συνδεδεμένη μετὰ τῆς ἐπιθυμίας πρὸς ἀπόκτησιν χωρῶν ἐπὶ τῆς ἰταλικῆς χερσονήσου, τὸ μέγα σφάλμα τοῦ μεγάλου δόγου Φραγκίσκου Φόσκαρη.

(*) Ἡ οἰκογένεια τῶν Δέλλα Γραμματικά ἀρχίζει ἀκόμη ἐπὶ τῆς Ἄνδρου καὶ τοῦ λοιποῦ Αἰγαίου Πελάγους, ὑπαγομένη ἐν μέρει εἰς τὸ δυτικὸν καὶ ἐν μέρει εἰς τὸ ἀνατολικὸν δόγμα.

τος 10 Ἴππους καὶ ἡμιόνους εἰς Κρήτην, καὶ ἀντὶ τῆς πληρωμῆς αὐτῶν νὰ προμηθεύηται ἐκείθεν ξυλικὴν διὰ τὰς ἀναγκαιούσας ἐπιδιορθώσεις. Ἄν καὶ ἡ Ἄνδρος διὰ τῶν συνεχῶν πειρατικῶν ἐπιδρομῶν τῶν Τούρκων εἶχεν ἐπὶ τοσοῦτον καταστροφῇ, ἐν τούτοις, χάρις εἰς τὰς προσπάθειάς τοῦ Ζένου, ἡ νῆσος διατηρεῖτο καλλίτερα παρὰ τὰς λοιπὰς Κυκλάδας. Πολιτικὴ τὸν παρεκίνει νὰ ἔλθῃ μετὰ τῶν Τούρκων εἰς καλλιτέρας σχέσεις, καὶ μάλιστα ὑπεδέχτο ἐνίοτε ἐχθρικά πλοῖα εἰς Ἄνδρον, τὴν ὁποίαν διαγωγὴν ἐμέμφθη δεινῶς ἡ Γερουσία τὴν 9 Ἰουλίου 1417· ἐφρόντιζε δὲ ἐπαξίως τῆς δουκικῆς τοῦ ἀξίας νὰ διατηρῆ καὶ ἰδιαίτερα κάτεργα πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν κτήσεων του, καὶ ἐπὶ ἐνός τοιοῦτου ἐπέστρεψε καὶ ὁ Ἑρρίκος Βιωφόρτ, ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Οὐίντσεστερ καὶ θεῖος Ἑρρίκου τοῦ Ε' τῆς Ἀγγλίας, ἐρχόμενος ἐκ Παλαιστίνης τὸ 1418 καὶ διευθυνόμενος εἰς Ἀγγλίαν διὰ τῆς Βενετίας.

Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἀπέθανε καὶ Ἰακώβος ὁ Ἀδούξ τῆς Νάξου, ὅστις διὰ τὰς ἀρετάς του εἶχεν ἐπικληθῆ ὁ *Εἰρηγικός*, ἐπὶ τοῦ ἐν Ἰταλίᾳ ταξειδίου του, εἰς Φερρόραν, χωρὶς νὰ ἀφήσῃ τέκνα ἐκ τοῦ γάμου του μετὰ τῆς Φιωρέντζας Σομμαρίπα. Ἡ Γερουσία ἀνέλαβε νὰ προστατεύῃ τὴν χήραν αὐτοῦ καθὼς καὶ τὴν μητέρα του Μαρίαν Σανουδῆν (χήραν Σομμαρίπα), ἵνα δοθῇ αὐταῖς ἀνάλογος ἐπὶ χηρείᾳ σύνταξις, ἐκτὸς τῆς Ἀντιπάρου, ἧτις ἀνήκειν ἤδη τῇ Φιωρέντζᾳ δικαίωματι τῆς μητρὸς τῆς. Τὸ σχέδιον ὅμως, τὸ ὅποιον εἶχε παραδεχθῆ ἡ Γερουσία τὴν 17 Νοεμβρίου ἵνα δημεύσῃ τὴν δουκίαν, ἀπέτυχε, ἐπειδὴ οἱ Νάξιοι προλαβόντες ἀνύψωσαν εἰς δοῦκα ἐπὶ τοῦ θρόνου πάραυτα Ἰωάννην τὸν Β' (1418—1437), δευτερότοκον υἱὸν Φραγκίσκου τοῦ Κρίσπου καὶ ἀδελφὸν τοῦ ἀποθανόντος Ἰακώβου τοῦ Α'. Ὁ γάμος εἰς τὸν ὅποιον αὐτὸς συνῆλθε τὸ ἀκόλουθον ἔτος 1419 μετὰ τῆς Φραγκίσκας θυγατρὸς τοῦ Βικτωρος Λουίγη Μωροζίνη, ἐξασφάλισεν αὐτῷ τὰς συμπαθείας τῆς δημοκρατίας· ὡς πρέσβυς του παρουσιάσθη ὁ δούξ Πέτρος Ζένος τῆς Ἄνδρου ἐν Βενετίᾳ, ὅπου ἔδωκεν ἐξηγήσεις περὶ τῶν δικαιωμάτων Ἰωάννου τοῦ Β', καὶ μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἐντολῆς του, ἔλαβε κατὰ τὴν 5 Μαρτίου 1420 τὴν ἀδειαν τῆς Γερουσίας νὰ ἐξοπλίσῃ τὸ κάτεργόν του ἐν Βενετίᾳ, καὶ νὰ συλλέξῃ διὰ τὸ πλήρωμά του 20 ξένους καὶ ὄχι βενετοὺς κωπηλάτας.

Ἐν τούτοις ἡ ἔρις περὶ τοῦ ἐπὶ χηρείᾳ ἀποτιμῆματος τῆς Φιωρέντζας ἀκόμη δὲν εἶχε διαλυθῆ. Ἡ ἀγωγὴ περιεστρέφτο εἰς τὸ ὅτι ὁ Ἰωάννης Β' ὁ νέος δούξ δὲν ἐξεπλήρωσε τὴν ὑπόσχεσίν του, τὴν ὁποίαν εἶχε δώσει κατὰ τὸν καιρὸν τῆς κληροδοτήσεως τῆς Μαρίας Σανουδῆς μὲ τὴν νῆσον Πάραν κατὰ τὸ 1389 εἰς αὐτὴν, καθὼς καὶ εἰς τὸν μνηστῆρά τῆς Γάσπαρον Σομμαρίπα, νὰ νυμφευθῆ Ἰσαβέταν Σανουδῆν τὴν νεωτέραν ἀδελφὴν τῆς Μαρίας. Ἡ Μαρία παρεπονεῖτο ἔτι, ὅτι τὰ ἐκ τῶν κτημάτων τῆς Ἄνδρου αὐτῇ ἀνήκοντα χρήματα δὲν τῇ ἐπληρώθησαν· ἐνὶ λόγῳ, ἀνεφύη πολυχρόνιος δίκη μετὰ τῆς Μαρίας καὶ Φιωρέντζας, ἧτις μόλις τὸ

1426 διελύθη, ὅτε πλέον ἡ Μαρία εἶχεν ἀποθάνει, καὶ ἡ θυγάτηρ αὐτῆς ἦτο προθυμότερα ἵνα ἐνδώσῃ. Πικρατρέχῳ ἐνταῦθα τὰ καθ' ἕκαστα τῆς συζητήσεως, ἅτινα ἀνήκουσι μᾶλλον εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς νήσου Νάξου, καὶ περιορίζομαι ἀπλῶς εἰς τινὰ ὀλίγα τὴν Ἄνδρον ἐγγύτερον ἀποδύποντα ζητήματα.

Ὁ Ἰωάννης Κρίσπος ἀπήντησεν εἰς τὰ παράπονα τῆς Μαρίας καὶ Φιωρέντζας πάραυτα μετὰ τὴν δήμευσιν τῆς Πάρου καὶ Ἀντιπάρου· οὕτως ἀπολέσασαι ἅπαντα τὰ κτήματά των, ὑπῆγαν ἀμφότεραι εἰς Βενετίαν, καὶ ἔφεραν ἀγωγὴν ἐνώπιον τῆς Γερουσίας. Αὐτὴ δὲ ἐψηφίσατο τὴν 23 Μαρτίου 1421 νὰ γράψωσι πρὸς τὸν δούκα, ἵνα τὸν παρακινήσωσιν εἰς ἐπιείκειαν· ἡμῶς γράμματα ἐστάλησαν καὶ πρὸς τὸν ἀδελφὸν του καὶ πρὸς τὸν Πέτρον Ζένον τῆς Ἄνδρου. Ἀφ' οὗ δὲ οὐδεμίαν ἐδόθη ἀπάντησις, παρουσιάσθησαν αἱ στενοχωρημέναι καὶ πάντων τῶν πρὸς τὸ ζῆν στερούμεναι γυναῖκες, ἐκ νέου βοηθίαν ἐπικαλούμεναι. Κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν των προσεκλήθησαν τὴν 9 Ἰουνίου ὁ δούξ, οἱ ἀδελφοὶ του καὶ ὁ Ζένος ἵνα πέμψωσι πληρεξουσίου, οἵτινες νὰ ἐκπροσωπεύσωσι τὰ δικαιώματά των καὶ νὰ δικαιολογήσωσι τὴν ἀγωγὴν των. Ἐπὶ ταύτῃ παρουσιάσθη Πέτρος Ζένος ὁ δούξ τῆς Ἄνδρου ἐν ὀνόματι τοῦ ἰδίου ἐαυτοῦ του, καὶ ἐν ὀνόματι τῶν Κρίσπων ἵνα συμβιβάσθῃ μετ' ἀμφατέρων τῶν ἐναγούσων ἐνώπιον τῆς Αὐθεντίας (Signoria) τῆς Βενετίας. Ἡ Βενετία ἐπεφόρτισε λοιπὸν τὸν Εἰσαγγελέα Βερτούκιον Κυρίνην καὶ τὸν Ἰάκωβον Τρεβιζάνον, ἵνα διαλύσωσιν εἰρηνικῶς ταύτην τὴν διαφορὰν ὡς δαιτηταί· ἀλλ' αὐτοὶ δὲν ἐστάθησαν ἱκανοὶ νὰ δώσωσι πέρας εἰς τὴν ὑπόθεσιν, καὶ ὁ Πέτρος ἐπέστρεψεν ἀπρακτος εἰς Ἄνδρον· ἡ δημοκρατία ἐπέμεινεν ὁμοῦ εἰς τὴν περαιτέρω λύσιν τοῦ ζητήματος. Τὴν 21 Ἀπριλίου 1422 ἐψηφίσθη ἐν μυστικῇ συνεδριάσει τῆς Γερουσίας νὰ ἀφαιρῆ ἐλευθέρῃ τῇ δικαιοσύνῃ πορεία, καὶ νὰ προβῶσιν εἰς ἐκλογὴν πάντε νομομαθῶν (Sanj), οἵτινες νὰ ἀκούσωσι τὰς ἐναγούσας, καὶ συσκεφθέντες περὶ ταύτης τῆς διαφορᾶς νὰ δώσωσιν ἐπειτα ἐκθεσίαν περὶ αὐτῆς εἰς τὴν Γερουσίαν. Οἱ πάντε οὗτοι εἰδήμονες τῶν πραγμάτων ἐξελέγησαν πάραυτα, ἀλλὰ μὴ παρουσιάσθησαν αὐτῶν ἐν καιρῷ, ὁ διορισμὸς των ἀνῆρθεν τὴν 27 Αὐγούστου, καὶ τὴν 22 Οκτωβρίου προσέβησαν εἰς ἐκλογὴν νέων νομομαθῶν. Εὐθὺς μετὰ ταῦτα παρουσιάσθη καὶ πάλιν ὁ Ζένος ἐν Βενετίᾳ μετὰ πληρεξουσιότητος ἐκ μέρους τοῦ δούκου. Ὁ Ζένος εἶχεν εὐρεῖ πρὸς ταῦτοις κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους ἐπὶ τῆς παραλίας τῆς νήσου του βερὺ κιβώτιον, τὸ ὁποῖον προήρχετο ἀπὸ τινος ναυαγήσαντος πλοίου ἐκ Γενούης, καὶ περιεῖχε 15,000 χρυσᾶ δουκάτα. Ἐγράψε λοιπὸν εἰς Γένουαν, ὅτι εἶχεν εὐρεῖ κιβώτιον τι χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τὸν νόμιμον ἰδιοκτήτην, καὶ ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἤθελεν ἀνήκει εἰς τινὰ ἐκ Γενούης, τότε νὰ δηλώσωσιν ἐκεῖθεν τὴν ἀκριβῆ περιγραφὴν, καὶ θέλει εἶσθαι ἔτιμος νὰ τὸ παραδώσῃ. Ἄν ἐπὶ ταύτῃ τῇ προσκλήσει ἐδόθη ἀρμοδία ἀπάν-

τησις μέναι ἄγνωστον. Ἐν Βενετίᾳ παρουσιάσθη τὴν 7 Ἰανουαρίου 1423 μετὰ τῆς Μαρίας καὶ Φιωρέντζας ἐνώπιον τῶν αἰρετῶν δικαστῶν· αἱ τελευταῖαι παρουσίασαν ἀμφότεραι τὰ πρὶν συμφωνητικὰ περὶ τῆς Πάρου ἀπὸ τοῦ 1389 καὶ 1414· ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ πρωτότυπα ἔκειντο ἐν τῇ δουκιῇ καγκελλαρίᾳ τῆς Νάξου, παρεκάλει ὁ Ζένος πρὸς παράτασιν τῆς προθεσμίας ἵνα δυνηθῇ ὁ δούξ Ἰωάννης Β' νὰ παρουσιασθῇ αὐτοπροσώπως, καὶ νὰ φέρῃ μετ' ἐαυτοῦ τὰ περιῶν ὁ λόγος ἐγγράφα· ὅσον τὸ καθ' ἐαυτὸν ἐδήλωσε τὴν 2 Μαρτίου ὅτι ἦτο ἕτοιμος νὰ πληρώσῃ τῇ Φιωρέντζᾳ ὡς ἀποζημίωσιν διὰ τὰ ἐπὶ τῆς Ἄνδρου δικαιώματά της 300 δουκάτα μετρητὰ, τὰ ὁποῖα ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἤθελεν ἀφαιρηθῆναι ὅτι τῇ ἀνῆκον περισσότερα, νὰ ἀφαιρηθῶσιν ἀπὸ τῶ ὅλον ποσόν. Ἐν ταῦτοις ἐκ μέρους τοῦ Κρίσπου δὲν ἠκούσθη τίποτε, καὶ οὕτως ἀπεφάσισεν ἡ Γερουσία τὴν 22 Μαΐου, ἵν' καὶ ὁ εἰς τῶν πέντε νομομαθῶν Ἰωάννης Φιλίππου Κορρέρ ἀνεχώρησε μετὰ τὸ ἀξίωμα κόμητος εἰς τὴν Ζάραν, νὰ διαλύσῃ ἐν πρώτοις τὴν διαφορὰν περὶ τῶν δημευθεισῶν νήσων Πάρου καὶ Ἀντιπάρου. Τὴν 31 Μαΐου ἐξεδόθη ἀπόφασις περιλαμβάνουσα ὅτι, ἐπειδὴ ὁ Ἰωάννης Κρίσπος δὲν ἐτήρησε τὸ συμφωνητικὸν τοῦ 1389, μὴ συζευχθεὶς τὴν Ἰσαβέταν Σινοῦδην, περιέπεσεν οὕτως εἰς τὸ πρᾶξιμον τῶν 3000 δουκάτων, ἅτινα τότε εἶχον ὀρισθῆ κατὰ τοῦ παραβαίνοντος τὰ συμφωνηθέντα· ὅτι ὁ δούξ ὑπεχρεοῦτο ἐπομένως ἐντὸς τριῶν ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἡμέρας Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ νὰ πληρώσῃ τῇ Μαρίᾳ τοῦτο τὸ ποσόν, διὰ τὸ ὁποῖον Πέτρος Ζένος ὁ δούξ τῆς Ἄνδρου ἔπρεπε νὰ ἐγγυηθῇ ὅτι αἱ νῆσοι Πάρος καὶ Ἀντίπαρος ἀπολείπονται τῇ Μαρίᾳ καὶ τῇ θυγατρὶ αὐτῆς Φιωρέντζᾳ, ἐλευθεροῦνται δὲ αὐταὶ ἀπὸ τοῦ νῦν τῆς ὑποχρεώσεως νὰ παρέχωσι 30 ναύτας κατ' ἔτος εἰς τὸν δουκικὸν στόλον· ὅτι ὁμοῦ μετὰ τοῦτο δὲν θεωρεῖται ἔτι τὸ περὶ τῆς ἐπὶ χρεῖα συντάξεως τῆς Φιωρέντζας ζήτημα λελυμένον, καὶ ὅτι περὶ τούτου ἔπρεπε νὰ ἀποφασισθῇ ἀκολούθως. Ἡ ἐγγυήσις διὰ τὸν Κρίσπον κατετέθη ἀμέσως ὑπὸ 10 βενετῶν εὐγενῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων εὐρίσκομεν καὶ τὸν Πέτρον Ζένον τῆς Ἄνδρου, καὶ τὸν νεώτερον υἱὸν του Μάρκον μετὰ 1000 δουκάτα.—Τὴν 9 Ἰουνίου ἐξεδόθη ἀπόφασις καὶ ἐπὶ τῆς δίκης τῆς Φιωρέντζας. Αὐτὴ ἀνεκάλεσε τὴν πρώτην τῆς αἰτήσιν ἵνα τῇ δοθῇ ἡ νῆσος Θήρα ὡς ἐπίκληρον ἐπὶ τῇ χρεῖα τῆς ἀποτίμημα, καθότι Ἰωάννης ὁ Β' εἶχε διαθέσει ἤδη τὴν νῆσον πρὸς χάριν τοῦ νεωτέρου του ἀδελφοῦ Νικολῶ, καὶ ἤρκεσθη μόνον νὰ ἀνακτήσῃ τὰ λιθοκόλλητα πολύτιμα κοσμήματά της, καὶ νὰ τῇ ἀποδοθῶσι τὰ κειμήλια τῆς ἀποθανούσας Πετρονίλλας Βενιέρ, γήρας Δάλλε Κάρκερι, μετὰ ἐτησίαις συντάξεως 1000 δουκάτων, ἐπὶ τῇ ἀπειλῇ, ὅτι ἐάν ὁ δούξ δὲν ἤθελε συμμορφωθῆ, ἡ πολιτεία ἤθελε λάβει τὰ ἀρμόδια μέτρα, ἐδίδοτο ἡ ἀδεια εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τὸν Ζένον νὰ πωλῶσι κατ' ἔτος ἕκαστος 50 ἵππους καὶ ἡμίονους εἰς Κρήτην πληρύνοντες τὰ ἐκεῖ εἰθισμένα τελωνικὰ δικαιώ-

ματι διὰ πέντε ἔτη ἵνα πορισθῶσι τὰ χρεωστού-
μενα χρήματα ὑπέσχετο δὲ ἡ πολιτεία ἀντὶ τού-
των τὴν 19 Ἰουλίου νὰ παραχωρήσῃ τῷ δουκὶ νεω-
στί ναυπηγηθὲν κάτεργον ἐκ τοῦ βενετικοῦ νεωρίου.
Ἀλλ' Ἰωάννης ὁ Β' ἐζήτηε νέας ὑπεκφυγὰς, καὶ πα-
ρεκάλει νὰ δοθῇ αὐτῷ ἡ ἀδεια ἵνα ἔλθῃ εἰς Βενε-
τίαν καὶ νὰ ἐκθέσῃ προσωπικῶς τὰς ἀξιώσεις του.
Ἄν καὶ παρεχωρήθη αὐτῷ ἡ τιαυτὴ ἀδεια τὴν 17
Αὐγούστου 1424 διὰ εἰς μῆνας, ἐκεῖνος οὐκ οὔτε
τὰς διαταγὰς τῆς Γερουσίας ἐξτέλεσε περὶ τῆς ἐπι-
χρησίας συντάξεως τῆς Φιορέντζας, οὔτε παρουσιά-
σθη ἐνώπιον τῆς Συγκλήτου τῆς δημοκρατίας. Καὶ
περὶ τῆς ἀποδόσεως ἀκόμη τῆς Πέρου καὶ Ἀντιπά-
ρου ὀλίγον ἐφρόντισε μόνον δὲ ὅτε τὴν 29 Μαρτίου
1425 ἀπευθύνθη ἐνταλμα εἰς τὸν Βαῖλλον τῆς Εὐρί-
που Δονάτον Ἀριμόνδον (1424—1425) ἵνα προσ-
καλέσῃ ἐντόνως δι' ἀπεσταλμένου του τὸν ἀπειθῆ
καὶ ἀνυπότακτον δούκα διὰ τελευταίαν φοράν πρὸς
ἐκπλήρωσιν τῶν ὑποχρεώσεών του, τότε συνεμορ-
φώθη καὶ ἀπέδωκεν ἀμφότερας τὰς νήτους τῇ Μα-
ρίᾳ Σανοῦδῃ, ἧς παράνοτα παρεχώρησε τὴν μὲν
Πέρον τῷ υἱῷ τῆς Χρυσίνῃ τῷ Ἀ Σομμαρίπα, τὴν
δὲ Ἀντίπαρον τῇ θυγατρὶ αὐτῆς Φιορέντζα (χθρᾶ
τοῦ Ἰακώβου Κρίσπου). Αἱ δοθεῖσαι ἐγγυήσεις ἐπε-
στράφησαν τὴν 24 Μαΐου καὶ 2 Ἰουνίου τοῦ ἰδίου
ἔτους. Εὐθὺς μετὰ ταῦτα ἀπέθανε κατὰ τὸ ἔτος
1426 ἡ Μαρία Σανοῦδῃ ἐν Βενετίᾳ τὸ τρίτημό-
ριον τῆς Εὐβοίας, τὸ ὁποῖον εἶχε κληρονομήσει
παρὰ τοῦ πρό πολλοῦ ἀποθανόντος ἐκ μητρὸς ἀ-
δελφοῦ τῆς Νικολῶ Δάλλε Κάρκερι, τὸ ἐδήμεισε
παράνοτα ὁ Βαῖλος τῆς νήσου Ἀντώνιος Μιχιέλης
(1425—1427) διαταγῇ τῆς δημοκρατίας. Ἡ Φιο-
ρέντζα ἔμεινε πρὸς ὦραν ἐν Βενετίᾳ, καὶ ἐξηκολού-
θη τὴν δίκην τῆς, περὶ τῆς ἐπι χρείας συντάξεως
ἐναντίον τοῦ Κρίσπου· ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀγνοία τῆς λα-
τινικῆς γλώσσης τὴν ἐδυσκόλευε παρά πολὺ εἰς τὴν
διεξαγωγὴν τῆς συζητήσεως, διαρίσθη πληρεξούσιος
αὐτῆς ἐπιτετραμμένος τὴν 1 Σεπτεμβρίου τοῦ ἰδίου
ἔτους ὁ δικηγόρος τῆς παρ' ἐφέταις εἰσαγγελείας (An-
vogader dei procuratori de sopra) Νικολῶς Πιτζα-
μάνος· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὀλίγον ἠδυνήθη νὰ τὴν ὑπο-
στηρίξῃ πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ἐπι χρείας συντάξεως.
Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ μετέπειτα παρουσιασθεῖσα αἴτησις
τῆς πρὸς τὴν δημοκρατίαν ἵνα μεσολαβήσῃ παρὰ
τῷ δουκὶ ὑπὲρ αὐτῆς ὡς κληρονόμου τῆς Πετρο-
νίλλας Τάκκω, ἀπερρίσθη τὴν 19 Μαρτίου 1430
παρὰ τῆς μεγάλης Βουλῆς.

Κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν, ὅτε ἐτελεύτησεν ἡ Μα-
ρία Σανοῦδῃ ἀπέθανε καὶ Γουλιέλμος ὁ ἐπίσκοπος Ἄν-
δρου. Τὴν 28 Μαρτίου 1427 διαρίσθη ὑπὸ τοῦ
πάπα Μαρτίνου τοῦ Ε' ὡς διάδοχός του ὁ δομινι-
κνὸς Ἀνδρέας Λώριας ἐκ τῆς γνωστῆς Γενουανσίας
τούτου τοῦ ὀνόματος, ἀνὴρ τὰ μάλιστα ἐξαιρετος
διὰ τὴν αὐτοῦ εὐσεβίαν καθὼς καὶ διὰ τὴν θεολο-
γικὴν του παιδείαν, ὅστις συνέγραψε πολλὰς ὁμιλί-
κας διὰ τὸν λαόν, πραγματείας περὶ ἐκκλησιαστικῶν
ἐπιτιμίων (de Censuris ecclesiasticis) καὶ ἄλλα
συγγράμματα. Ἄν καὶ εἰς τὰ μετέπειτα τυπωθέντα

πρακτικὰ τῆς ἐν Βασιλείᾳ συνόδου ἡ ὑπογραφή του
δὲν ὑπάρχει, φαίνεται ὁμοίως, ἐάν πρέπει νὰ δώσω-
μεν πίστιν εἰς τὰ λεγόμενα τοῦ Καβαλιέρη, (Galler.
Dominiis. Tom. I. p. 232. p. 57.), ὅτι παρευρέθη
ἐκεῖ, πιθανὸν δὲ καὶ νὰ ἀπέθανεν ἐκεῖ κατὰ τὸ
1436· τότε εἶχεν ἤδη ἀπολέσει ἡ Ἄνδρος τὸν κυ-
ριάρχην τῆς καὶ δούκα Πέτρον Ζένον.

Ὁ Πέτρος Ζένος ἀπέκτησεν ἐκ τοῦ γάμου του
μετὰ τῆς Πετρονίλλας Κρίσπης, θυγατρὸς Φραγκί-
σκου τοῦ Α', ἐκτὸς ἄλλων τέκνων τὴν Πετρονίλλαν,
ἧτις, ὡς ἄνω ἐρρέθη, ὑπανδρεύθη τὸ 1408 μετὰ τοῦ
Μαρίνου Φαλιέρ, Ἀνδρέαν τὸν ὠρισμένον αὐτοῦ διά-
δοχον, καὶ Μάρκον, ὅστις ζῶντος ἐτι τοῦ πατρὸς
του ἐνομφεύθη δὲ, πρῶτον κατὰ τὸ 1421 μετὰ
τῆς Αἰκατερίνης θυγατρὸς τοῦ Στεφάνου Γουλιέλμου
Κυρίνη Ἀλλε Πιπότζε, καὶ δεύτερον κατὰ τὸ
1425 μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Πέτρου Λούκα Κο-
ταρίνη, ἔπειτα δὲ ἀκόμη καὶ μετὰ τὴν Κιάραν Βαλ-
λιώνη. Ὑπερέτησε δὲ ὁ Μάρκος τῇ δημοκρατίᾳ ὡς
καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ, διατελέσας κατὰ τὸ 1421 δή-
μαρχος ἐν Ραυέννη, ἀπὸ τοῦ 1424 μέχρι τοῦ 1426
διοικητὴς τοῦ Ἄργους καὶ τῆς Ναυπλίας, κατὰ τὸ
1432 πρέσβυς παρὰ τῷ αὐτοκράτορι Σιγισμούνδῳ,
παρὰ τοῦ ὁποῖου περιεβλήθη καὶ μετὰ τὸ ἀξίωμα ἱπ-
πότου, ἀκόμη δὲ καὶ κατὰ τὸ 1442 ἐξετάλει χρεῖ
συνδέκου ἐν Ἀλβανίᾳ. Ἄν καὶ ὁ πατὴρ του εἰς ἀρ-
χῆς ἀκόμη εἶχε προσδιορίσει τὸν Ἀνδρέαν ὡς διά-
δοχόν του ἐπὶ τῆς Ἄνδρου, εἰς τὸν Μάρκον ὁμοίως
παρεχώρησε τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν βενετικῶν
του κτημάτων, καὶ τὸν ἔθεσεν εἰς κατάστασιν νὰ
ζῆ αξιοπρεπῶς. Ἐπι δὲ κατὰ τὴν 24 Μαρτίου
1421 ὁ Πέτρος Ζένος, συναινέσει τῆς συζύγου του
Πετρονίλλας, παρεχώρησεν εἰς τὸν Μάρκον τὸ με-
ρίδιον τοῦ τιμαρίου Ἀγρίδια καὶ Ἐπάγω Κάστρον
(Castel de Alto), τὸ ὁποῖον ἀνήκε πρῶτον εἰς
τὸν Περούλακην Σανοῦδον, ἐκ πλαγίου ἀγχιστί-
κων δουκῶν τοῦ Αἰγαίου Πελάγους. Ὁ Περούλακας
οὗτος ὁ καὶ Νικόλας ἐπονομαζόμενος, εἶχεν ἀφίσει
τὸ ἡμισυ τῶν κτημάτων του, συνισταμένων ἐκ τοῦ
ἡμισίως τῶν τιμαρίων Ἀγρίδια καὶ Ἐπάγω Κά-
στρον εἰς τὴν συζυγὸν του Σιμόναν, ὡς ἐπὶ χρείας
ἀποτίμημα, ἐν ᾧ τὸ ἕτερον ἡμισυ ἐπανῆλθεν εἰς τὸν
Ζένον ὡς τιμαριωτικὸν κυριάρχην. Ἀφ' οὗ δὲ ἐκεῖνη
συνῆλθεν εἰς δεύτερον γάμον μετὰ τοῦ ἑρριανὸς Μα-
γνου, παρεχώρησεν εἰς τούτον ὁ Ζένος ὅλα τὰ κτή-
ματα τοῦ ἀποθανόντος Σανοῦδου, καὶ μετὰ τὸν ἐν-
τὸς ὀλίγου λαβόντα χώραν θάνατον καὶ αὐτοῦ τοῦ
Μάγνου, ἀφῆσε τὴν χθρᾶν Σιμόναν εἰς παντέλῃ
κτησιν αὐτῶν. Ἐπειδὴ ὁμοίως καὶ αὐτὴ ἀπέθανε κατὰ
τὸν ἴδιον καιρὸν, ὁ Πέτρος Ζένος καὶ ἡ Πετρονίλ-
λα παρεχώρησαν τὰ ἐκ νέου εἰς αὐτοὺς περιεβλόντα
τιμάρια εἰς τιμαριωτικὴν κληρονομίαν τῷ υἱῷ αὐτῶν
Ἀνδρέᾳ, καὶ παρέδωκαν αὐτῷ συναινέσει τοῦ ἐπι-
κυριάρχου δούκου Ἰωάννου τοῦ Β' τὴν πραγμα-
τικὴν κτησιν τῶν ὑποστατικῶν, ἀντὶ ἑτησίου τιμα-
ριωτικοῦ φόρου ἐνός πορτογαλλίου, φόρου ὅστις πολ-
λάκις ἀπαντᾶται ἐπὶ τιμαριωτικῆς μεταξὺ συγγε-

νων κληρουχίας (*). Ἐκτὸς τούτων ἐδωρήσατο αὐτῷ ἡ Πετρωνίλλα, ἐπὶ παρουσία τοῦ εὐγενοῦς Γεωργίου Δέλλα Γραμματικά (περὶ τοῦ ὁποίου σημειωτέον ἐν παρενθέσει, ὅτι αὐτὴ τὸ ὄνομά του νὰ γράφῃ ἐγνώριζε) καὶ τοῦ Πέτρου Κρίστου, 23 φορέδας ἀπὸ τῆς Τήνου πρὸς χρῆσιν του, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ μὴ βόσκωσιν εἰς τὸ Γαύριον, Ἐξω-Μεριάν, Κόρτην καὶ Πρόδατον. — Ὀλίγας ἡμέρας ὑστερώτερον, τὴν 1 Μαΐου, ἐκληροδότησεν αὐτῷ ὁ πατὴρ ἐπ' ἑσῆς τὰ εἰσοδήματα ἑνὸς τριτημορίου τῆς νήσου Ἄνδρου, ἐκτιμηθέντα εἰς 100 δουκάτα κατ' ἔτος, ἐπὶ τῷ ἰδίῳ τιμαριωτικῷ φόρῳ ἑνὸς πορτογαλλίου, παρὰ τῆ ὁποίας πράξει, ἐγγραφείσῃ ὑπὸ Ραμβάλλου Δεῖ Ραμβάλλου, γραμματέως τοῦ συνεδρίου τῶν τιμαριωτῶν τῆς Ἄνδρου, ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω εἰρημένων, παρίστατο ὡς μάρτυς καὶ ὁ Νικολῶς Δε Κερώνικ δυνάστης τῆς Σίφνου. Ἀκόμη 23 ἔτη ἐκυριάρχει ὁ Πέτρος Ζένος ἐπὶ τῆς νήσου του, διατρέψων ὅτε μὲν ἐν τῷ Αἰγαίῳ Πελάγει, ὅτε δὲ ἐν Βενετίᾳ, παλλάκις καὶ πολυτρόπως ἐνοχλούμενος ὡς καὶ οἱ λοιποὶ τῶν Κυκλάδων δυνάσται ὑπὸ τῶν τουρκικῶν πλοίων, ἀν καὶ ἡ Ἄνδρος καθὼς καὶ ἡ Πάρος καὶ αἱ λοιπαὶ Κυκλάδες συμπεριλαμβάνοντο εἰς τὴν ὑπὸ Βερταυκίου Αἰδέου τὴν 5 Δεκεμβρίου 1419 μετὰ Μωάμεθ τοῦ Α' γενομένην εἰρήνην. Διὰ τοῦτο Νικολῶς ὁ Κρίσπος, δυνάστης Θήρας καὶ Σύρου, παρῶν αὐτοπροσώπως ἐν Βενετίᾳ, παρεκάλει ἐν ὀνόματι τοῦ ἀδελφοῦ του δουκὸς Ἰωάννου τοῦ Β' καὶ ἐν ὀνόματι τοῦ Πέτρου Ζένου, ἵνα δοθῇ αὐτοῖς ἄδεια, νὰ συναμαλογήσωσιν ἰδιαιτέραν ἕκαστος μετὰ τῶν Ὀθωμανῶν συνθήκας. Τὴν 2 Ἰουλίου 1426 συγκατένευσεν εἰς τὴν αἰτησίαν τῶν ἡ Γερουσία ἐν μυστικῇ συνεδριάσει, ἵνα τοῦλάχιστον ἐξασφαλισθῶσιν οὕτως αἱ νήσων δια τινὰ καιρὸν ἀπὸ τῶν καταστρεπτικῶν ἐπιδρομῶν τῶν ἐχθρικών πειρατῶν. Ὁ δούξ τῆς Ἄνδρου πρόειπε νὰ ἦτο τότε κατὰ τι προθεβηκῶς τὴν ἡλικίαν, ὧν νομφευμένος πρὸ 42 ἐτῶν ἀναφανείσθαι πλείστου ἀξίος τῆ μητροπόλει δημοκρατίᾳ, τιμώμενος ἐκτὸς τῆς πατριδος του παρὰ χριστιανῶν καὶ μωσμεθανῶν ἡγεμόνων, κραταῖος καὶ φοβερός ἐν τῷ Αἰγαίῳ Πελάγει, ἀπέθανε τὸ ἔτος 1427, καὶ κατέλιπε τὴν ἐκ νέου ἀκμάζουσαν νήσον του εἰς τὸν πρωτότοκον υἱὸν αὐτοῦ Ἀνδρέαν, τὸν δεύτερον καὶ τελευταῖον ὅστις ἐκ τοῦ εὐγενοῦς οἴκου τῶν Ζένων ἤσκησε τὴν κυριότητα του ἐπὶ τῆς Ἄνδρου.

(*Ἔτιται συνέχεια.)

ΝΕΡΟΓΙΤΣΟΣ.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ

ΕΛΕΥΣΙΝΙΟΥ ΑΝΑΓΛΥΦΟΥ.

—οοο—

Ἀπὸ τινος χρόνου ἐξαισιον ἀρχαιολογικὸν εὑρημα ἐπλούτισε τὴν Ἑλλάδα, κοσμοῦν ἤδη τὴν ἐν τῷ Ἑθνεῖσι συλλογὴν, καὶ κατὰ τὸ κάλλος καὶ σπουδαιότητα ὑπερτεροῦν πάντα τὰ ἐν αὐτῷ. Ὅταν πρὸ τινων μηνῶν ἐπεσκέφθην μετὰ τινων φίλων τὴν ἐν Ἐλευσίνι μικρὰν ἐκκλησίαν, ἣτις περιέχει τῆς ἀρχαιότητος τινὰ λείψανα, ἐκπληφίς καὶ θαυμασμός μᾶς ἐκυρίευσεν πάντα ἐνώπιον τοῦ λαμπροῦ τούτου κειμηλίου τῆς τέχνης, οὗ καὶ αὐτὴ ἡ ὑπαρξίς μᾶς ἦν ἀγνωστος. Ἀνάγλυφον κολοσσαϊκῶν διαστάσεων, μεζῶν παντός ἀνγλύφου μέχρι τοῦδε γνωστοῦ ἐν τῇ ἑλληνικῇ τέχνῃ, εἰς τέσσαρα δὲ τεμάχια τεθραυσμένον, εὐρέθη πλησιέστατα τοῦ ἐκκλησιδίου ἐκείνου, ἐμπρὸς τοῦ νεοκτίστου ἀλληλοδιδασκτικοῦ σχολείου, εἰς ἐλάχιστον βᾶθος ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς.

Τὸ μέρος τοῦτο ἀπέχει τινὰς ἑκατοστύιας βημάτων ἀπὸ τοῦ λόφου ἐφ' οὗ ἔκειτο τὸ περίφημον ἐν τῇ ἀρχαιότητι Ἀνάκτορον, ἡ ὁ ναὸς τῆς Δήμητρος, πρὸς τὰ βορειανατολικά αὐτοῦ ἐν τῇ πεδιάδι, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγοῆς ἐξ Ἀθηνῶν. Ἴσως ἐνταῦθα ἔκειτο ἡ ναὸς τοῦ Τριπτολέμου, ὃν ἀναφέρει ὁ Πανσκνίας (Α. 38), διότι καὶ πολλὰ ἄλλα λείψανα ἐνταῦθα σώζονται, μνημονεύοντα ἀρχαίου οἰκοδομηματός θείων. Πιθανὸν δὲ νὰ μὴ ἀπέχετο πολὺ καὶ ὁ ἕτερος ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ συγγραφῆως μνημονευόμενος ναὸς, ὁ τοῦ Ποσειδῶνος, ὃν ἀληθῶς εἰς ἀγαλμα τοῦ Θεοῦ τούτου ἀνήκει, ὡς ἐνομίσθη, καὶ τις κεφαλὴ αὐτάθι εὐρεθεῖσα, καὶ ὑπὲρ τὴν θύραν τοῦ σχολείου ἐντετυχθεῖσα.

Τὸ ἀνάγλυφον, ἀφ' οὗ τὰ τέσσαρα μέρη του συνενώθησαν ἤδη εἰς ἓν ἐν τῷ Ἑθνεῖσι, εἶναι ἀνελλιπίς, ὀλιγίστους μόνον ἔχον ἐνιαχοῦ τῆς ἐπιφανείας ἐκθαρμούς, μικρὸν βλάπτοντας αὐτὸ, διότι ὁ ὀφθαλμὸς εὐκόλως τοὺς παρορᾷ, καὶ συμπληροῦ τὰς διατεμνομένας μακρὰς γραμμάς, ὧν ἡ ἀρμονικὴ κίνησις τὸν ὀδηγεῖ εἰς τὰς συμπληρώσεις. Εἶναι δὲ τοσοῦτον ἐπίπεδον, ὥστε μόλις ἐξέχει κατὰ γραμμάς ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν ἐφ' ἣς εἶναι ἐπιγραφόμενον. Εἶναι σχεδὸν ὡς ἐπιφάνεια ἐπὶ ἐπιφανείας, ὡς εἶπειν, διακρινομένη διὰ λεπτῶν καὶ ελαφρῶς ἐσκιωμένων γραμμῶν ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου μαρμάρου. Εἰς τοιαῦτα δὲν χαίρει συνήθως ἀγάλματα ἢ ἀγύμναστος καὶ ἀπαιθευτος ὀφθαλμὸς. Τὰ θέλει ὀγκώδη καὶ περυστημένα ὅπως τὰ ἐκτιμήσῃ, ὡς τὰ κατεσκεύαζεν ἡ παρακμάσασα ῥωμαϊκὴ τέχνη ἐπὶ τῶν μνημείων καὶ σαρκοφάγων τῆς. Καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ δὲ γλυπτικῇ ἀπαντῶνται τινὰ λίαν προέχοντα, οἳ εἰσὶν αἱ μετόπαι τοῦ Παρθενῶνος, ἐξέχουσαι σχεδὸν κατὰ ἓνα ὀλόκληρον πόδα, διότι τοῦ γλύπτου ἡ πρόθεσις ἦν, αἱ εἰς μέγα ὕψος

(*) Ἐν πορτογαλλίῳ ὡς φόρος τιμαριωτικὸς εἰρήσκεται καὶ εἰς πρᾶξιν τοῦ Ἀγγέλου Γουζαβίνου τῆς Κίθου ἀπὸ 21 Ἰανουαρίου 1418, διὰ τῆς ὁποίας προικισθεῖ ἐν συγγενῇ αὐτοῦ Φραγκίσκον Δε Βολώνια με κτήματα ἐπὶ τῆς Κέου, καθὼς καὶ εἰς προνομίαν τοῦ δουκὸς Ἰακώβου Γ', Κρίστου ἀπὸ 23 Ἰουλίου 1476, διὰ τῆς ὁποίας χαρίζεται τεμάχια τινὰ ἐπὶ τῆς Κέου εἰς τὸν Νικολαὸν Γουζαβίνου δυνάστην τῆς Κίθου, Σίφνου καὶ τοῦ πρώτου τῆς Κέου.